

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

факультет іноземних мов

кафедра англійської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ
НАВИЧКИ**

**З ВИКОРИСТАННЯМ ЛЕКСИЧНОГО МЕТОДУ У СТУДЕНТІВ
1 КУРСУ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Студентки 2_курсу групи 2МСОЗ
Освітньої програми Середня освіта (Мова і
література (англійська, німецька))
Спеціальності 014.021 Середня освіта (Мова і
література (англійська))
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістра

Апасової Катерини Михайлівни

Науковий керівник: Глазунова Т. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка:ECTS _____

Голова комісії: _____
(підпис) (прізвище та
ініціали)

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

м. Вінниця – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЛЕКСИЧНОГО МЕТОДУ.....	6
1.1. Зміст лексичної компетентності.....	6
1.2. Поняття лексичної навички.....	14
1.3. Методичні засади формування лексичної навички.....	25
Висновки до розділу I.....	33
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ.....	34
2.1. Етапи формування лексичних навичок.....	34
2.2. Комплекс вправ для формування лексичної компетентності.....	38
2.3. Практична перевірка ефективності розробленого комплексу вправ.....	59
Висновки до розділу II.....	65
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	66
РЕЗЮМЕ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Англійська мова вважається міжнародною мовою спілкування у світі. Представники всіх національностей вивчають англійську мову для застосування у побутових ситуаціях чи професійній діяльності. Саме тому у методиці викладання почали виникати та використовуватись різноманітні підходи та методи. Їхня різноманітність дозволяє обрати підхід із врахуванням індивідуальних потреб, інтересів, здібностей, вікової категорії студентів.

Знання іноземних мов – це невід’ємна складова кожної успішної сучасної людини. Саме тому питання навчання іноземних мов було і досі залишається досить актуальним.

Проблема формування лексичної компетентості розглядалась Єрмаковим І. Г., Комаровим Є. В., Хом’як І. та іншими дослідниками, що вивчали методи та підходи до формування лексичної навички. Такі вчені, як Bachman L. F., Savignon S. J., Alber, S. R., Al-Mahrooqi, R. Та інші зробили великий внесок у вивчення проблеми розширення іншомовного словникового запасу. Вони запропонували велику кількість прийомів для ефективного та якісного збільшення словникового запасу у студентів, оскільки словниковий запас – це один із ключових компонентів у вивченні іноземної мови.

Основною помилкою при засвоєнні лексичної компетентності україномовними студентами є хибне переконання, що для того, щоб висловити думку англійською мовою, достатньо перекласти її дослівно з української на англійську. Оскільки англійська та українська мови належать до різних мовних сімей, між їхніми структурами не можна ставити знак рівності, вони не є тотожними. Звідси випливає висновок, що для успішного формування лексичної компетентності необхідно вивчати словосполучення, усталені вирази, фрази, а не окремі слова. Саме такий підхід пропонує М. Льюїс.

У 2002 році американський журналіст та письменник Майкл Льюїс запропонував лексичний підхід до вивчення іноземних мов, який дозволяє вивчати мову одразу блоками, які можна застосувати у розмові. До цих блоків належать сталі словосполучення — номінативні, фразеологічні лексичні одиниці

та вирази-кліше.

Об'єктом дослідження є процес процес формування лексичної компетентності у студентів 1 курсу мовних спеціальностей з використанням лексичного підходу Майкла Льюїса.

Предмет складає методика навчання іноземних мов студентів 1 курсу мовних спеціальностей з використанням лексичного методу.

Мета дослідження полягає в:

- 1) обґрунтуванні теоретичних засад навчання іноземних мов з використанням лексичного методу;
- 2) розробці методики навчання лексичних компетентостей студентів мовних спеціальностей з використанням лексичного методу;
- 3) перевірці ефективності методики навчання лексичних компетентостей студентів 1 курсу мовних спеціальностей.

Для успішного досягнення поставленої мети в ході наукового дослідження вирішувалися такі **завдання**:

- 1) визначення змісту навчання мовної компетентості;
- 2) опис етапів формування лексичних навичок;
- 3) розробка комплексу вправ для формування лексичної компетентості;
- 4) перевірка ефективності розробленого комплексу вправ.

Наукова новизна дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні методики формування мовної компетентності у студентів 1 курсу мовних спеціальностей із застосуванням лексичного методу Майкла Льюїса.

Практична значимість полягає у розробці методики формування лексичної компетентності із застосуванням лексичного методу.

Апробація результатів дослідження відбувалось на наступних конференціях:

- XVII міжнародна студентська Інтернет-конференція «Інтеграційні тенденції в сучасному світі», 14-15 березня 2019 р.;
- II міжнародна науково-практична конференція «ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА СВІТОВИЙ КОНТЕКСТ»,

18-19 квітня 2019 року.

Структура роботи: вступ, 2 розділи, висновки, резюме, список використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЛЕКСИЧНОГО МЕТОДУ

1.1. Зміст лексичної компетентості

На сьогоднішній день навчальна діяльність студентів спрямована на вдосконалення їхніх компетентностей, сприяє інтелектуальному, духовно-моральному й культурному розвитку, формуванню здатності конструктивно й уміло реагувати на запити суспільства і потреби сьогодення [16, с. 10]. Саме формування ключових навичок та предметних компетентностей забезпечує ефективне їх використання у різноманітних галузях.

Компетентнісний підхід у навчальній діяльності обумовлений новим концептуальним напрямом сучасної освіти в Україні, який націлений на покращення рівня освіти, що буде сприяти кращій адаптації студентів у соціумі. Компетентнісне навчання стало предметом досліджень багатьох українських дослідників. Базою для творчої розробки та впровадження компетентнісного підходу у навчанні стали роботи таких українських та зарубіжних вчених, як Н. Авдєєва, Н. Бібік, О. Божович, Л. Ващенко, О. Гойхман, І. Гудзик, Е. Зеєр, І. Зимня, В. Краєвський, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, Ч. Осгуд, Л. Петровська, О. Пометун, Дж. Равен, І. Родигіна, Г. Селевко, О. Савченко, С. Сисоєва, Т. Смагіна, С. Трубачова, А. Хуторський та ін.

На думку таких дослідників, як О. Акулова, А. Андрєєв, Н. Кузьміна, компетентнісний підхід – це «дієвий освітній інструмент розвитку особистості, спрямований на активне й конструктивне входження людини в сучасні суспільні процеси, досягнення» [8, с. 20 – 21].

Компетентнісний підхід може зберегти культурно-історичні, етносоціальні цінності у випадку розгляду компетенцій, які лежать в його основі, як складних особистісних утворень, які охоплюють пізнавально-інтелектуальні, емоційні та моральні складники [10, с. 22].

Компетентнісний підхід до навчання мови спрямований на розвиток

базових предметних компетентностей мовної особистості студента, передбачає створення внутрішніх мотивів, які визначають готовність студента до навчально-пізнавальної діяльності, в основі якої лежать компетентності; формування розуміння суті мовних компетентностей як мети-результату мовної освіти; вироблення суб'єктивного досвіду застосування предметних компетенцій під час мовленнєвих завдань у різних навчальних і життєвих соціально-комунікативних ситуаціях; використання рефлексії, аналізу власної навчальної діяльності та її результатів [16, с. 12].

Різні підходи до компетентнісного навчання представлені у сучасних наукових працях:

- встановлення загальнопедагогічних основ компетентнісного підходу (Т. Байбара, Н. Бібік, І. Єрмаков, І. Зимня та ін.);
- визначення сутності та структури компетентності (С. Бондар, Л. Гузеєв, І. Гушлевська та ін.);
- вивчення окремих груп предметних і ключових (основних, життєвих) компетентностей (Л. Бондар, М. Вашуленко, М. Гончарова-Горянська та ін.);
- вивчення тенденцій розвитку компетентнісного підходу в освітніх системах Західної Європи (Е. Абель, К. Абромс, Дж. Думас та ін.);
- застосування компетентнісного підходу в лінгводидактиці (Н. Бондаренко, М. Вашуленко, В. Шляхова та ін.) [16, с. 13].

Незважаючи на велику кількість досліджень у галузі компетентнісного підходу до навчання, у науковій літературі досі не визначено поняття «лексична компетенція», що свідчить про багатоаспектність цього явища. Тому слід визначити сутність таких понять як «компетенція», «компетентність» та «лексична компетентність».

Термін «компетенція» у науковому обігу був впроваджений А. Хуторським, на думку якого компетенція є сукупністю взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які відносяться до певного кола предметів і процесів та є необхідними для якісної продуктивної дії у відношенні до них [28].

За А. Хуторським, компетенція є заданою вимогою, нормою освітньої підготовки студента. А компетентність, на думку вченого, – це «володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності» [28]. Відповідно до цього, поняття «компетентність» є масштабнішим, на відміну від терміну «компетенція».

На думку І. Зимньої, «компетенція» відноситься до потенціальної якості особистості, а «компетентність» – до «актуальної, формуючої особистісної якості» [10], тим самим вчена розмежовує поняття «компетентність» і «компетенція».

С. Бондар визначає компетенцію як здатність розв'язувати проблеми, що забезпечується не лише володінням готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей студентів [3, с. 8 – 9]. На думку дослідника, «... компетентність – це здатність особистості діяти, але жодна людина не діятиме, якщо вона особисто не зацікавлена в цьому. Природа компетентності така, що вона може проявлятися лише в органічній єдності з цінностями людини, тобто в умовах глибокої особистісної зацікавленості в цьому виді діяльності. Отже, цінності є основою будь-яких компетенцій» [3, с. 8 – 9].

Серед ключових компетенцій А. Хуторський виділяє наступні:

1. Ціннісно-сміслова компетенція пов'язана з ціннісними уявленнями студента, його здатністю до орієнтування в житті, усвідомлення свого місця в ньому, до вибору цільових і смислових установок для своїх дій та вчинків, до прийняття рішень.

2. Загальнокультурна компетенція як коло питань, з якими студент має бути добре обізнаним, мати знання й досвід певної діяльності.

3. Навчально-пізнавальна компетенція як сукупність компетенції студента в сфері самостійної пізнавальної діяльності: знання й уміння, цілепокладання, планування, аналізу, рефлексії, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності.

4. Інформаційна компетенція пов'язана з формуванням уміння самостійно шукати, аналізувати, добирати необхідну інформацію, трансформувати,

зберігати й транслювати її.

5. Комунікативна компетенція передбачає оволодіння мовою й способами взаємодії між студентами, навички роботи в групі.

6. Соціально-трудова компетенція як оволодіння знаннями і досвідом в громадсько-суспільній діяльності (виконання ролі громадянина, виборця, представника), у соціально-трудовій сфері (права споживача, покупця, клієнта, виробника), у галузі сімейних стосунків, у питаннях економіки і права та в професійному самовизначенні.

7. Компетенція особистісного самовдосконалення спрямована на засвоєння способів фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку, емоційну саморегуляцію й самопідтримку [28].

На думку І. Хом'як, компетенція – знання нормативних одиниць мови [26, с. 13 – 15]. Н. Голуб розглядає компетенцію «як очікувані й вимірювані досягнення, що підтверджують здатність (спроможність) студента виконувати певні дії самостійно після засвоєння програмового матеріалу» [14, с.54]. На думку Л. Мамчур, «компетенція – це чітко окреслені знання, які повинна мати особа, коло питань, у яких особа має бути обізнана і які необхідні для успішної практичної діяльності відповідно до загально зазначених норм, законів, правил» [20, с.55].

Виходячи з отриманої інформації про компетенцію, погодимося з думкою про те, що компетенція є загальною соціальною нормою; сформульованими й визначеними правилами; сукупністю знань, умінь і навичок, якими студенти повинні оволодіти відповідно до чинної програми, освітніх цілей і завдань. Компетенція реалізується в компетентності [20, с. 8 – 10].

Вітчизняна психологія підходить до розуміння мовної компетенції як застосуванню мови на основі розвитку мовної здібності: «Компетентність у мові є результатом її застосування, ... тільки в процесі активного спілкування у дитини виникає розуміння мови». Мовна здатність розкривається через поняття складної когнітивної репрезентативної структури, що корелює в якості системно-структурного утворення з системою мови, але не є тотожною їй. В

співвіднесенні з мовною здатністю як здатністю породження висловлювання мовленнєва компетенція, з одного боку, є однією з умов її розвитку і функціонування. З іншого боку, мовна компетенція не тільки обумовлює вирішення мовних завдань, але і сама розвивається в їх вирішенні через наповнення знань, розширюється матеріалом мовленнєвого досвіду і його все більш усвідомленим перетворенням. Тим самим знання про мову в якості основного структурного компонента мовної компетенції не обмежуються тільки науковим (лінгвістичним, теоретичним) знанням, але й підкріплюються «життєвими або емпіричними узагальненнями». Відповідно, мовний досвід наряду зі знаннями про мову виступає у якості іншого структурного компонента мовної компетенції. Обмеженість мовної компетенції студентів – найчастіше результат розриву між засвоюваним в навчанні знанням про мову і змістом нерелексивного мовленнєвого досвіду дитини в його індивідуально-вікових особливостях. Останнім зауваженням ми залучаємо увагу до ще одного компоненту мовної компетенції, що має надзвичайно важливе значення для мовного розвитку студента – до почуття мови.

М. Чошанов визначає компетентність як постійне намагання до оновлення знань і використання їх в конкретних умовах, тобто здобуття оперативних і мобільних знань; це гнучкість і критичність мислення, що здатна обирати найоптимальніші та ефективніші рішення та відкидати хибні [29, с. 43]. Згідно з Дж. Равеном, «компетентність – це специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в певній галузі і яка охоплює вузькоспеціальні знання, уміння, способи мислення, а також відповідальність за свої дії» [21, с. 31].

На думку І. Зязюн, компетентність – це екзистенціальна властивість людини, що є продуктом її власної життєтворчої активності, ініційованої процесом освіти [11, с. 11]. І. Хом'як вважає, що «компетентність – уміння застосовувати як вербальні, так і невербальні засоби мови на практиці для розв'язання комунікативних завдань у різноманітних життєвих ситуаціях» [26, с. 54].

До загального поняття компетентність входять три предметних компетентності, такі як мовна компетентність (знання базових мовознавчих понять, базові лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні, правописні вміння тощо), мовленнєва компетентність (знання базових мовленнєвознавчих понять, здатність адекватно сприймати оцінювати й відтворювати почуте чи прочитане тощо), комунікативна компетентність (здатність орієнтуватися в ситуації спілкування, добирати вербальні та невербальні засоби й способи для оформлення думок, почуттів у різних сферах спілкування тощо) [16, с. 12].

Формування мовної компетенції М. П. Манаєнкова називає важливим завданням сучасної освітньої системи взагалі і вищої освіти зокрема [21, с. 31]. Проблема полягає в тому, що мову як засіб спілкування ми вивчаємо багато років, а самому спілкуванню з використанням цього засобу майже не приділяємо уваги. Студенти старанно завчають правила, а на практиці не можуть їх застосувати. Результат – погане володіння писемним мовленням: помилки в правописі, побудові тексту, невміння формулювати і висловлювати власні думки.

М. П. Манаєнкова мовною компетенцією називає вільне практичне володіння мовою, вміння говорити правильно, динамічно як в діалозі, так і у вигляді монологу, добре розуміти почуту мову, включаючи вміння продуктувати і розуміти мову будь-якого функціонального стилю; є невід'ємною складовою частиною культури індивіда [21, с. 30].

На думку Н. Н. Романової, мовленнєва компетенція обумовлюється мовною компетенцією, широкою мовною практикою спілкування, великим обсягом читання літератури різних жанрів і обумовлює комунікативну компетенцію [24].

Мовна компетентність має дискурсивну природу і відображає якість вербальної поведінки учнів. Мовна компетенція одночасно служить і відображенням, і пусковим механізмом для внутрішнього досвіду у професійній діяльності. Концептуальний та сенсорний досвід людини в основному виявляється, передається і переймається через знакову комунікацію.

На думку Д. Ізаренкова *мовну компетенцію* «формують знання одиниць мови всіх рівнів (фонетичного, лексичного, словотворчого, морфологічного, синтаксичного)» [15, с. 56]. Зміст мовної компетенції полягає у засвоєнні категорій та одиниць мови, їх функцій, усвідомлення закономірностей і правил функціонування мови (І. Зимня, Л. Щерба) [10; с. 138].

Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, виділяють шість складників мовної компетентності: лексична компетентність (знання й здатність використовувати мовний словниковий запас; вона складається з лексичних (стійкі вислови й однослівні форми) і граматичних елементів (закриті класи слів, такі як займенники, прийменники, сполучники, допоміжні слова, частки), граматична компетентність (знання й здатність користуватися граматичними ресурсами мови, такими як граматичні елементи, категорії, класи, структури; відношення), семантичну компетентність (здатність усвідомлювати й контролювати організацію змісту), фонологічну компетентність (знання й навички перцепції та продукції звукових одиниць мови (фонем), фонетичних ознак розрізнення фонем, фонетичної редукції, складу слів, речення), орфографічну компетентність (знання й навички перцепції та продукції символів, з яких складаються письмові тексти), орфоепічну компетентність (знання й навички літературної вимови) [16, с. 24].

Проблему формування лексичної компетентності порушує багато вчених. Зокрема, вона була предметом дослідження О. Аматьєвої, Е. Белкіної, А. Богуш, Н. Ветлугіної, Н. Гавриш, О. Дронової, Т. Комарової, Т. Козакової, Л. Попової, Н. Сакуліної, О. Ушакової, Н. Фесюкової, В. Ягупкової та ін. Теоретичними засадами формування лексичної компетентності у студентів 1 курсу виступають: концептуальні моделі творчості зарубіжних (Дж. Гілфорд, Є. Торренс, Д. Рензуллі, Г. Сміт та ін.), вітчизняних (І. Волощук, О. Дяченко, О. Матюшкін, В. Петровський, А. Шумилін та ін.) учених; технології різних видів навчання (проблемного, розвивального, прямого й опосередкованого) у прогресивних особистісно-орієнтованих моделях взаємодії учасників освітнього процесу (Д. Белухін, І. Бех, В. Давидов, Т. Ільїна, Б. Коротяєв, Т. Куликова, І. Лернер,

М. Махмутов, С. Подмазін, О. Усова); принципи організації мовленнєвої діяльності (М. Алексєєва, А. Богуш, Ф. Сохін, О. Ушакова, Л. Федоренко, В. Яшина); педагогічні умови розвитку і керівництва творчістю студентів (Є. Белкіна, Н. Ветлугіна, Н. Георгян, О. Дронова, Т. Казакова, В. Моляко, Н. Орланова, О. Пищухина, Т. Рубан, Л. Таніна, К. Тарасова, О. Ушакова, А. Шибицька та ін.).

Багатоаспектність і складність проблеми формування лексичної компетентності в студентів 1 курсу зумовили її розгалуженість: вивчення проблем мовної прагматики, аналіз цілей, мотивів, настанов учасників комунікації, які суттєво визначають особливості мовленнєвого продукту (Г. Богданович, В. Бондарко, А. Вежбицька, Є. Верещагін, Т. Винокур, М. Всеволодова, І. Голубовська, Ю. Караулов, В. Кононенко, В. Костомаров, В. Красних, О. Кубрякова, Л. Мацько, О. Митрофанова, Н. Озерова, Р. Ратмайр, О. Шмельов та ін.); збагачення словникового запасу студентів на різних етапах мовленнєвого розвитку (Н. Гавриш, Н. Голуб, Л. Кулибчук, Т. Коршун, В. Тихоша та ін.); культура мовлення (Н. Бабич, Б. Головін, О. Горошкіна, В. Костомаров, Л. Мацько та ін.); психологічні засади розвитку мовлення (Л. Виготський, М. Жинкін, І. Зимня, О. Леонтєв, О. Лурія, І. Синиця); функціонування текстів художнього стилю (Л. Варзацька, О. Караман, Л. Мацько, В. Мельничайко, М. Пентиліук та ін.); розробка мовного компонента загальноосвітньої підготовки учнів (О. Біляєв, М. Вашуленко, Л. Мацько, Н. Пашківська, М. Пентиліук, К. Плиско, О. Хорошковська та ін.); комунікативний аспект вивчення мови (А. Богуш, Л. Варзацька, Н. Гавриш, В. Капінос, Т. Котик, С. Караман, Т. Ладиженська, В. Мельничайко, М. Пентиліук, К. Пономарьова, Л. Попова, М. Стельмахович та ін.).

Більшість авторів цих досліджень мають спільну позицію щодо необхідності збагачення особистості у сучасній освіті дитини цінними духовно-художніми враженнями, емоційністю сприйняття навколишнього світу, розвитком її мовлення, творчою самореалізацією. Під «лексичною компетентністю» ми розуміємо здатність студента до мотиваційної, когнітивної,

практичної, рефлексивної та поведінкової лексичної діяльності з опорою на наявність певного запасу слів у межах вікового періоду, адекватне використання лексем, доречне вживання образних висловів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів.

1.2. Поняття лексичної навички

Основним компонентом іншомовного спілкування є слово, тому що саме воно служить для найменування об'єктів дійсності, дозволяє людині представляти дані об'єкти за допомогою звукових і письмових символів. Саме поєднання цих символів – слово як елемент мови, робить можливим як спілкування, так і процес мислення над тією чи іншою реалією дійсності.

У науках про мову під лексикою розуміють сукупність слів, а також стійких словосполучень, що входять до складу мови. Лексика – центральна частина мовної системи, яка іменує, формує і передає знання про об'єкти і явища.

Лінгвістичний енциклопедичний словник пропонує наступне визначення поняття «лексика». «Лексика (від грец. Λεξικός) — сукупність слів мови, її словниковий склад. Цей термін використовується і по відношенню до окремих пластів словникового складу (лексика побутова, ділова, поетична тощо), і для позначення всіх слів.

Лексика є предметом вивчення лексикології, семасіології та ономасіології. Лексика прямо або побічно відображає дійсність, реагує на зміни в суспільному, матеріальному і культурному житті народу, постійно поповнюється новими словами для позначення нових предметів, явищ, процесів, понять» (*bookoholic* – людина, яка захоплена, *googlable* – те, що можна знайти у пошукових системах) [1, с. 236]. Крім того, поняття «лексика» тісно пов'язано з поняттям «словниковий запас», «лексикон» – сукупність лексичних одиниць, якими володіє суб'єкт і використовує в тих чи інших мовних ситуаціях. Чим багатше і різноманітніше словниковий запас людини, тим легше користуватися йому

мовою.

Відповідно, не опанувавши словниковим запасом, людина не може цілком розуміти мову інших людей, а також висловити власну думку. Тому робота над лексичною стороною мови на всіх етапах навчання іноземної мови має особливе значення. Результатом оволодіння іншомовною лексикою стають, по-перше, засвоєння значення і форми лексичного мінімуму, а також вміння користуватися цими одиницями в різних видах мовленнєвої діяльності, навички розуміння лексичних одиниць на слух і при читанні текстів. Лексика, таким чином, стає необхідним елементом як для здійснення продуктивного мовлення, що включає в себе письмо і говоріння, так і рецептивної діяльності (читання та аудіювання).

Лексика – сукупність слів і схожих з ними за функціями об'єднань, що утворюють певну систему. Системність ця полягає у тому, що всі її одиниці на основі своїх властивостей входять до певних лексичних об'єднань (наприклад, семантичні поля, групи, антоніми і синоніми тощо). Лексика в системі мовних засобів є найважливішим компонентом кожного виду мовленнєвої діяльності: усної – аудіювання, говоріння, письмової – читання і письма. Лексика – це основний будівельний матеріал нашої мови, її змістовна сторона. Володіння лексикою є важливою передумовою розвитку мовленнєвих умінь. За висловом А. А. Леонт'єва, лексика являє собою систему систем [17]. Системність лексики проявляється в тому, що всі слова не можуть існувати ізольовано, вони тісно пов'язані між собою у вигляді певних словникових груп (семантичні поля, синонімічні ланцюжки, лексико-семантичні та тематичні групи, антонімічні протиставлення тощо).

Завдання викладача іноземної мови полягає в тому, щоб домогтися максимального формування і розширення у студентів словникового запасу. Таким чином, *лексична навичка* – це здатність здійснювати автоматично ряд дій і операцій, пов'язаних з викликом слова з довготривалої пам'яті, співвіднесенням його з іншими лексичними одиницями та застосування у відповідності до мовленнєвої ситуації.

Поняття лексичної навички неодноразово розглядалося як психологами

(А. Р. Лурія, В. О. Зимня, О. О. Леонт'єв) і методистами (Ю. І. Пасов, С. Ф. Шатілов). Нагадаємо, що навичка – це автоматизована дія, яка формується в процесі мовленнєвої діяльності. У традиційному розумінні до структури лексичної навички входять:

1. Звукова форма лексичної одиниці (якщо студент недостатньо міцно засвоїв нову лексичну одиницю, то він не в змозі правильно відтворити фонетичний образ слова, змішує близькі за звучанням фонеми і спотворює фонетичну структуру лексичної одиниці);

2. Операції відбору лексичної одиниці (якщо студент недостатньо добре володіє операціями з вибору потрібної лексичної одиниці, то він відчуває значні труднощі у підборі потрібного слова, що, відповідно, ускладнює процес спілкування);

3. Операції з поєднання лексичних одиниць (студент здатний включати нові лексичні одиниці в уже відомі йому граматичні структури і комбінувати нові лексичні одиниці з засвоєними раніше);

4. Мовне завдання. На практичних заняттях з іноземної мови часто буває так, що студенти засвоїли звуковий образ нових лексичних одиниць, вільно використовують їх для позначення предметів, ознак і дій, комбінують їх одну з одною, однак відчувають труднощі використання цих лексичних одиниць у процесі спілкування іноземною мовою. Причиною цього є те, що при навчанні лексики не враховувалося мовленнєве завдання [13, с. 83].

Прослідкуємо зв'язок між структурою мовленнєвої діяльності та лексичного досвіду мовця. Мовленнєва діяльність складається з мотиву, лексичного розгортання, граматичного конструювання та моторної реалізації. З цього можна зробити наступний висновок. Якщо функціональність діяльності студентів із засвоєння нових лексичних одиниць виражається в єдності етапів породження мовлення, то функціональність лексичної навички полягає в єдності таких її компонентів, як мовленнєве завдання, операції з вибору лексичних одиниць, операції з поєднання лексичних одиниць [24, с. 95].

Лексичні навички мають такі якості, як автоматизованість, гнучкість,

відносна складність і усвідомленість. Автоматизованість навички гарантує швидкість, плавність виконання дії. Ця якість дозволяє мовцю думати тільки про зміст свого мовлення, не концентруючись на лексичному або граматичному боці мовлення. Гнучкість навички дозволяє включати слова в різні комбінації як з іншими лексичними одиницями, так і з граматичними конструкціями. Відносна складність навички вказує на ряд компонентів, які включені до поняття лексичної навички. Усвідомленість навички – це внутрішня характеристика, властива для навички. У мовленнєвій діяльності вона прихована за автоматизованістю навички, однак, коли автоматизованість недостатня, свідомість перемикається на спосіб дії і процес мовлення в такий момент порушується. Свідомість навички проявляється в здатності мовця здійснювати на підсвідомому рівні контроль за мовленнєвою діяльністю свого співрозмовника і самоконтроль [15].

Мета навчання лексичного боку мовлення – формування продуктивної (зумовлює розвиток умінь говоріння і письма) та рецептивної (уміння читання і аудіювання) лексичних навичок. Продуктивна лексична навичка – це синтезована дія за викликом лексичної одиниці для вирішення комунікативної задачі (у ситуації спілкування) та її правильного поєднання з іншими лексичними одиницями, яка передбачає необхідну автоматизованість, гнучкість необхідна для даної складної дії. Рецептивна лексична навичка – це синтезована дія з розпізнавання та розуміння графічного або фонетичного образу лексичної одиниці та її розуміння [5, с. 45].

Успішність в оволодінні словниковим запасом залежить від наявності в студентів умінь, що складають загально-навчальний компонент змісту навчання лексики: спостерігати, порівнювати, аналізувати мовні явища; здогадуватися за контекстом або словотворчим елементом, про значення незнайомої лексичної одиниці; працювати з різними словниками; вести навчальний словник зі зручною формою запису. Лінгвістичний компонент змісту навчання лексики представлений лексичним мінімумом, тобто словами, словосполученнями, фразеологізмами, методично відібраними для засвоєння в навчальному процесі.

Критеріями відбору лексичного мінімуму є тематичність, частотність, сполучуваність, словотворча здатність, стилістична нейтральність. Розрізняють активний (продуктивний) і пасивний (рецептивний) лексичний мінімуми. Володіння активним лексичним мінімумом є необхідною умовою для формування репродуктивних лексичних навичок говоріння і письма. Наявність пасивного лексичного мінімуму – умова для формування рецептивних лексичних навичок читання та аудіювання [7, с. 97].

Процес формування лексичної навички включає наступні етапи:

- 1) ознайомлення з функцією слова, його значенням, формальними ознаками (орієнтовно-підготовчий етап);
- 2) тренування і засвоєння слів (ситуативний етап);
- 3) використання нових лексичних одиниць (варіативно-ситуативний етап).

Для вправ, що забезпечують первинне закріплення матеріалу, характерні наступні особливості: вони повинні становити невід'ємну частину пояснення, виконуючи ілюстративну й контролюючу функції; нові лексичні одиниці повинні пред'являтися в знайомому лексичному та граматичному оточенні; у вправі повинні передбачатися не тільки елементарні операції, але й складні розумові дії, що розвивають творчі здібності [5, с. 70].

Вправи на засвоєння нових слів спрямовані на формування репродуктивної лексичної навички та її вдосконалення: вправи, спрямовані на запам'ятовування слів, їх семантики в єдності з фонетичною та граматичною формою слова і вправи, мета яких – зміцнення синтагматичних та парадигматичних зв'язків цієї лексичної одиниці. Первинна автоматизація вживання нової лексики здійснюється в умовно-мовленневих вправах (на імітацію, підстановку, трансформацію, репродукцію, здійснюваних в умовах спеціально організованого спілкування). Ці вправи супроводжуються комунікативною установкою.

Наведемо приклади вправ для автоматизації дій з новими лексичними одиницями:

- скласти речення, використовуючи наступні слова, поставивши їх в

правильній послідовності: event, unexpected, an, force major, uncontrollable, is.
(Force major is an unexpected uncontrollable event);

– обрати з варіантів, наведених нижче, закінчення для речення або прочитати речення, які відносяться до однієї теми;

– скоротити або розширити речення за зразком або розширення з опорою на картинку та вербальні опори;

– замінити відповіді на питання за зразком, змінити останню репліку діалогу, залишаючи відповідь позитивною тощо [5, с. 72–73].

Це вправи на складання фраз-висловлювань, на засвоєння певних мовних засобів побудови мовленнєвих висловлювань. У результаті формуються установки на активне вживання лексичних одиниць, збільшується увага до мовлення викладача, до власних висловлювань. Це – основа для переходу до оволодіння різними видами монологічних висловлювань (переказ, розповідь – опис, розповідь з опорою на картинки). Монологічні вправи можуть включати повідомлення на тему, пояснення подій або дій, твір монологічного тексту за темою тощо. Діалогічні вправи включають складання запитань до тексту з обов'язковим використанням нової лексики, питання на відгадування задуманого слова або відповіді на питання словом/ словосполученням, складання мікро-діалогів різного типу тощо [7, с. 99].

Вправи для формування лексичних навичок рецептивного характеру:

– визначте на слух / знайдіть в тексті слова, що відносяться до однієї теми (одного синонімічного ряду, словотворчої моделі);

– згрупуйте слова за вказаною ознакою;

– знайдіть у тексті або підберіть на пам'ять антоніми до слів, даних на дошці, замініть підкреслені слова синонімами/ антонімами;

– дайте відповідь на питання за зразком: Is Tom looking for a book?

– визначення значення незнайомих слів, утворених від відомих коренів та афіксів (to eat – eatable);

– прослухайте чи прочитайте і здогадайтеся про значення інтернаціональних слів (manager, dumping, philosophy, inflation, television,

contrast);

– доповніть речення за зразком, наприклад: Read the text to the students, but gap certain words, especially those which are part of a collocation e.g. ‘I never regretted my.....decision (students shout out ‘snap’!);

– прочитайте текст, зверніть увагу на значення дієслів, придумайте свої приклади з цими дієсловами, наприклад:

A political demonstration

I think that the most memorable crowd atmosphere I have ever experienced was the students’ strike in Sofia in 1997. A lot of young people gathered in the city centre, the traffic came to a standstill, and thousands jeered, protesting against the government. At midnight, someone set fire to the communist party headquarters. The atmosphere was hostile and things were beginning to get out of control.

– назвіть слова, які можуть поєднуватися з цими іменниками/прикметниками/ дієсловами (to close: window/door);

– знайдіть закінчення кожного речення в тексті/ виберіть із запропонованих закінчення, які найбільш підходять за змістом, наприклад:

- 1.They hardly (go) ... out
- 2.He scarcely (take) ... a few steps along the street
- 3.No sooner he (start) ... to play
- 4.No sooner they (come in) ...
- 5.No sooner the curtains (fall) ...
- 6.Hardly he (ask) ... his questions
- 7.The rain nearly (stop) ...
- 8.He scarcely (say) ... the first words
  - a) when three men (appear) ... from around the corner.
  - b) than one string of the violin (break) ... out.
  - c) than her sister (ring) ... up about an accident with her little daughter.
  - d) when aunt Julia (wander) ... slowly into the room.
  - e) when he (reach) .... His hotel.
  - f) than he (rise) ... to go.

g) when she (interrupt) ... him.

h) when she (answer) them;

– прочитайте речення, що відносяться до однієї теми, але містять пропуски, наприклад текст пісні The Beatles – I Will:

Who [knows how long] I've loved you

[You know I] love you still

Will I wait a lonely lifetime

If [you want me too], I will

For [if I ever] saw you

I didn't [catch your name]

But it never really mattered

I will always [feel the same]

Love you forever and forever,

Love you [with all my] heart.

Love you [whenever we're together]

Love you [when we're apart]

And when [at last] I find you

Your song will fill the air

Sing it loud [so I can] hear

– розширте речення за зразком, вживши нові слова, наприклад:

Find someone who...

...likes to get their own way.

...takes a long time to get back to people.

...wants to get married.

...is getting together with friends the day after tomorrow.

...got out of bed on the wrong side today.

...has got to be at work early tomorrow.

...hasn't got over a break-up.

...often got into trouble at school.

...got his/her tonsils taken out.

– розширте опис картинки, використовуючи нові слова, наприклад:

The photo shows ... — На фотографії зображено ...

In the centre/middle of the photo we can see a ... — У центрі/ середині фотографії ми бачимо ...

In the foreground there is a ... — На передньому плані знаходиться ...

In the background there are ... — На задньому плані знаходиться ...

It is situated in ... — Він розташований у ...

On the left (of ...) stands ... — Зліва (від ...) варто ...

On the right (of ...) sits... — Праворуч (від...) сидить ...

In the distance we can make out the outline of a... — Далеко ми можемо розгледіти обриси ...

At first glance, ... — На перший погляд, ...

But if you look closely, you can see ... — Але якщо придивитися, ви можете побачити...

It looks strange ... – це виглядає дивно

It looks like .... — Воно схоже на ...

As for the (якийсь об'єкт), — що стосується ... [7, с. 99].

Засвоєння іншомовної мовленнєвої діяльності відбувається успішно за умови грамотного використання викладачем різних методичних прийомів («Коллаж», «Мозковий штурм»), створення цікавих навчальних матеріалів (презентації, відеоматеріали, картки), які мотивують студентів на успішну діяльність і творчість.

Для якісного формування лексичної навички в рамках навчального процесу необхідний також контроль, адже саме він дозволяє судити про ступінь володіння лексичною одиницею, умінні застосовувати його на практиці. Контроль необхідний також для здійснення аналітичної роботи з виділення найбільш важливих вправ, які призводять до позитивних результатів і відмова від завдань, які, навпаки, не володіють ефективністю.

При цьому, на думку Г. В. Рогової, для реалізації етапів формування лексичних навичок, повинні виконуватися наступні принципи:

- 1) регулярність у навчанні;
- 2) наявність відповідного емоційного фону;
- 3) поступовість;
- 4) пов'язування іншомовних слів з будь-якими образами рідної мови;
- 5) правильне визначення навчального навантаження;
- 6) повторення;
- 7) використання нових слів в мовленні;
- 8) запам'ятовування вживання слова у контексті;
- 9) регулярне повторення нових слів [24, с. 126].

Тим не менш, від якості підібраних вправ, від частоти повторень і грамотного вибору завдань залежить опрацювання слова, закріплення його звукового і графічного образу, а також вміння вживати те чи інше слово в різних мовленнєвих ситуаціях.

Тому важливо досліджувати не тільки стадії формування лексичної навички, але й особливості англійської мови, від яких залежить вибір вправ та послідовність завдань.

Одним із основних факторів у формуванні лексичних навичок є не тільки знання слова і вміння використовувати його в тих чи інших граматичних конструкціях, а й врахування ситуативних, соціальних, а також контекстуальних правил, на які спираються самі носії мови. Проблема співвідношення формального та функціонального аспектів на лексичному рівні вимагає звернення як до функціональних особливостей лексичних одиниць, так і до мовної системи, адже оволодіння мовою як засобом спілкування немислимо без системних знань.

Лексичні навички характеризуються більшою усвідомленістю, що виявляється у виборі слів, в їх поєднанні з іншими словами і залежно від мети комунікації. Також виділяється мовна лексична навичка: операції з аналізу слова, словотвору, конструювання словосполучень.

Підвищена увага до цього аспекту іншомовного мовлення пояснюється рядом причин:

- 1) від ступеня володіння лексикою в першу чергу залежить змістова сторона висловлювання;
- 2) лексика, що підлягає засвоєнню, не однорідна за своїми психологічними, психолінгвістичними характеристиками;
- 3) засвоєний лексичний мінімум слід розглядати як базову (опорну) лексику;
- 4) навички із застосування лексичних одиниць є важливим компонентом таких видів мовленнєвої діяльності, як аудіювання, читання і говоріння;
- 5) виникає необхідність проводити роботу з систематизації вивчених раніше лексичних одиниць [2, с. 170].

Основними завданнями при формуванні лексичної навички є, по-перше, встановлення єдиного зв'язку між образом і значенням слів. Крім того, контекстуальне оточення слова повинно відповідати максимальному варіанту мовленнєвих ситуацій, в яких цей лексичний елемент може бути використаний. А тому повинно сформуватися вміння правильно і різноманітно комбінувати нові слова з вже відомими.

Таким чином, проаналізувавши зміст понять «лексика» та «лексична навичка», можна зробити наступні висновки: лексична навичка – це здатність автоматично викликати з довготривалої пам'яті слова і словосполучення і включати їх у мовлення в конкретній ситуації для вирішення конкретної мовленнєвої задачі. Саме від володіння лексичною навичкою залежить рівень володіння іноземною мовою, здатність висловлювати свої думки і коментувати навколишні події і реалії. Формування лексичної навички включає кілька етапів:

- 1) Презентація нового слова;
- 2) Вправи із засвоєння та запам'ятовування слова, пов'язані з системною роботою із завданнями різних типів;
- 3) Застосування слова безпосередньо в мовленні та мовленнєвій ситуації з урахуванням культурологічних особливостей у ході виконання вправ, що мають в основі комунікативну задачу.

Результатом сформованої лексичної навички є, таким чином, володіння

значенням і формою (як звуковою, так і графічною), лексичних одиниць, а також здатність вживати слово в мовленнєвій ситуації, що включає в себе словотворення і вживання лексичних одиниць.

1.3. Методичні засади формування лексичної навички

Знання іноземних мов – невід’ємна складова успішної сучасної людини. Саме тому питання навчання іноземним мовам досить актуальне. Вже багато років науковці та методисти намагаються віднайти найбільш оптимальний підхід до навчання іноземних мов, проте більшість з них погоджуються, що єдиного методу не існує. Ідеальною складовою навчання іноземних мов було і залишається комбінування якомога більше різноманітних підходів та методів, які відповідають рівню знань та інтересам учнів.

Навчання іноземної мови, у тому числі і англійської, вимагає цілеспрямованої уваги та зосередженості. Неможливо вивчати мову, оминаючи лексичну складову. Лексичні одиниці складають основу знання мови, оскільки знання лексичного складу та правильне використання іншомовних слів – основа вільного спілкування.

Перш за все, необхідно розмежувати поняття «підхід» та «метод». В методиці викладання іноземних мов ці два поняття завжди були взаємопов’язаними. Підхід до навчання – це реалізація основної ідеї навчання на практиці за допомогою того чи іншого методу. Метод – це узагальнена модель навчання, заснована на певному підході. Вдале поєднання цих двох понять допомагає створити ефективну технологію навчання іноземної мови [22]. У рамках нашого дослідження ми використовуватимемо термін «лексичний підхід», оскільки він не є самостійним та новим методом, а поєднує в собі характеристики декількох методів, що існували в різні часи – усного методу Г.Пальмера, аудіолінгвального, ситуативного, комунікативного, які передбачають імітацію граматичних структур та лексичних одиниць різного плану з їх подальшою підстановкою та самостійним вживанням у мовленнєвій

ситуації.

Найскладніше у вивченні будь-якої іноземної мови – це, насамперед, перебування у позамовному середовищі, що спричиняє певні труднощі та подовжує період вивчення мови. За допомогою найпоширенішого комунікативного підходу, наприклад, можна вивчити багато фраз за досить короткий термін, проте використання цих фраз на практиці може обумовити певні труднощі при вираженні своєї думки, якщо з'являється потреба вийти за рамки вивчених структур та кліше й ситуації, у якій вони були пред'явлені.

У 2002 році американський дослідник Майкл Льюїс запропонував лексичний підхід до вивчення іноземних мов, який дозволяє вивчати мову одразу блоками, які можна застосувати у мовленні. З цього слідує те, що навіть початківець може побудувати свою думку, використовуючи стійкі словосполучення та фразові дієслова, які повністю відповідають мовленнєвій ситуації. Саме тому лексичний підхід набуває все більшої популярності [25].

Особливістю лексичного підходу Льюїса є вивчення лексичних одиниць не ізольовано, а в «колокаціях», словосполученнях. Відповідно, ключовими термінами для лексичного підходу, які потрібно чітко розмежувати між собою, є «*lexical chunks*» та «*collocations*». І якщо термін «*collocation*» має еквівалент в українській та російській мовах та означає «фразеологізм, стійке словосполучення або звичайне словосполучення», то з терміном «*lexical chunks*» – дещо складніше. Останній можна тлумачити як «об'єднання слів або лексичний блок, тобто пара слів, які досить часто вживаються разом». Також до лексичних блоків деякі лінгвісти відносять ще крилаті вирази та прислів'я. Оскільки термін «лексичний блок» – досить загальний, слід уточнити, що він включає в себе звичайне (ЛО, що включають слова, які належать до чотирьох головних частин мови, але їх вживання не є фіксованим) та стійке словосполучення ЛО (не може бути змінена, або допускає мінімальні зміни) [41]. Стійкі словосполучення (*fixed phrases*) – такі, що складаються з кількох слів, але сприймаються та запам'ятовуються, як одна ЛО.

Вільні словосполучення (*collocations*) зазвичай, два слова – що включають

слова, які належать до чотирьох головних частин мови, але їх вживання не є фіксованим: strong tea; heavy drinker, traffic jam etc.

Стійкі словосполучення: How's it going?; What's up? Etc.

Частково-вільні словосполучення (вирази, що допускають вживання щонайменше одного змінного елемента):

Constant element Slot-fillers Constant element		
It didn't	take	the first time
	work	
	happen	
	fit	
	succeed	

[40].

Необхідність засвоєння лексики блоками, а не окремими словами, частково пояснюється властивістю англійських слів змінювати своє значення в залежності від того, з якими словами вони вживаються та контексту мовлення. Продемонструємо, як змінює своє значення дієслово take у наступних прикладах:

*What's your **take** on this?*

*It didn't **take** the first time.*

*You need to **take** in the top a little bit.*

*Have you **taken** into account the cost?*

***Take** the bull by the horns [40].*

Як бачимо, у першому реченні *take* виступає у якості іменника, у всіх інших – дієслова, при цьому його значення різняться у кожному із висловлювань, що яскраво свідчить на користь вивчення ЛО у контексті.

Dave Willis деталізує традиційну класифікацію лексичних блоків наступним чином:

Багатослівні (polywords): of course; as a matter of fact;

Рамкові ЛО (Frames): not only ... but also; from a ... point of view.

Речення та початок речень (sentences and sentence stems): Thanks a lot;

Lovely day; Would you like...; What I think is ...; The thing is.....

Граматичні структури (patterns), що нагадують рамкові ЛО, але на відміну від останніх вони закріплені за певними словами:

NOUN + OF + -ING: danger of doing; fear of doing ; chance of doing, possibility of doing.

NOUN + ON: impact ON, effect ON, influence ON

VERB + FOR + NOUN: prepare FOR something, get ready FOR something , train FOR ..., arrange FOR... [46].

Крім того, для зручності в використанні у навчальному процесі ЛО класифікуються за наступними параметрами:

Тема: специфічна тематична лексика.

Семантичні категорії: кількість, час, локація, рух, майбутня дія.

Дискурсивні маркери: маркери, що вказують на зв'язок між реченнями та більшими частинами дискурсу, сигналізують про зміну співрозмовника, теми та ін.

Інтерактивні ЛО: інтерактивні, оцінювальні, маркери статусу [46].

Лексичний підхід базується на наступних принципах. Перший принцип полягає у тому, що в основі вивчення мови лежить, насамперед, лексика. Носії мови використовують багато слів, оперуючи не просто окремими словами, а сталими словосполученнями та звичними для них лексичними блоками. Саме тому їх мова звучить природно та швидко. Швидкість – це не результат запам'ятовування граматичних правил, а радше, вміння використовувати сталі вирази, словосполучення та фразеологізми. Лексика виконує основну роль в усному мовленні, в той час як граматику лише допомагає правильно висловити свою думку. Тому **основним принципом** лексичного підходу є пріоритетність лексики у вивченні іноземних мов.

Коли сталі словосполучення засвоюються цілком, вони згодом автоматично відтворюються у мовленні також цілком, як ЛО, При цьому мовець вживає їх підсвідомо. Не задумуючись над правильною формою чи значенням кожного окремого слова даного виразу, завдяки чому мовлення набуває

швидкості та природнього ритму.

При цьому Льюїс наполягає на важливості введення лексики в контексті, різновидом якого є мовлення вчителя, адаптоване до мовного рівня студентів, але завжди трошки вищим за нього (принцип С.Крашена $i+1$), у якому студенти мають помічати, розпізнавати та розуміти ЛО різного порядку. Студенти самі помічають закономірність у вживанні ЛО, виробляють пояснення, які згодом перевіряються та уточнюються за принципом [32].

Другий принцип лексичного підходу полягає у взаємопов'язаності граматичної та лексичної сторін мовлення, при цьому граматику підпорядкована лексиці. Водночас варто зазначити, що під словом «граматика» мають на увазі не вивчення сухих граматичних правил, а радше навчання «відчувати» правильність та доречність певних граматичних структур. Майкл Льюїс був першим, хто заговорив про так звану «лексичну граматику», тобто про органічний зв'язок граматики та лексики. У мовленні цей зв'язок проявляється в тому, що при плануванні усного висловлювання мовець не задумується над правильністю використання граматичної структури, а звертається до вже відомого йому лексичного блоку, у якому ця структура вживається, і який не потребує детального аналізу його складових [41].

Характерним є також ставлення до виправлення помилок. Оскільки значення висловлювання важливіше за його форму, зміст превалює над правильністю мовлення. Льюїс закликає вчителів сприяти підвищенню впевненості студентів, а виправлення помилок здійснювати у напрямку переформулювання висловлювання на понадфразовому рівні, а не його дослівного виправлення [32].

Звісно помилки не варто повністю ігнорувати, але виправляти їх краще акцентуючи увагу використанні певного лексичного блоку. З часом, з вивченням нових словосполучень та граматичних конструкцій, а також практичним застосуванням їх у мовленні, помилки зникатимуть самі-по-собі.

Водночас, оскільки сталих словосполучень, фразеологізмів, лексичних блоків існує досить багато і вивчити їх всі одразу не тільки неможливо, але і не

потрібно. Основне завдання – навчитися розпізнавати, виокремлювати та розуміти їх в усному та писемному мовленні, звертати на них увагу та навчитись ними оперувати. Саме ці навички і лежать в основі лексичного підходу.

Під час засвоєння іноземної мови найбільшу увагу слід звернути на використання найбільш часто вживаних мовних зразків, що певною мірою компенсує відсутність мовного середовища; провідну роль відіграє засвоєння «лексичної граматики» та усних видів діяльності; перевага надається практичним вживанням ЛО, а не правилам та таблицям [25].

Однією з найважливіших підстав для критики лексичного підходу є те, що він не є теоретично обґрунтованим, хоча Майкл Льюїс у своїй праці зазначив, що лексичний підхід не може замінити повністю будь-який інший, а є радше доповненням до комунікативного та збільшує його ефективність.

Як приклад він наводить процес вивчення рідної мови, під час якого ми не вивчаємо змалечку спершу окремі звуки та структури, які потім вчимося правильно комбінувати; граматика вивчається не зазубреними шматками тексту, а за допомогою експерименту, спостереження за мовою та здогадки; ми використовуємо фрази, вставні слова та конструкції, не обдумуючи правильність форми та не знаючи словникового тлумачення їх змісту, особливо не зупиняючись на розумінні кожного окремого компоненту [41].

Велике значення на сьогоднішній момент у системі методики викладання мають моделі організації освітнього процесу, які відрізняються формами і методами взаємодії суб'єктів освітнього процесу; технологіями розробки, представлення, зберігання і передачі освітнього контенту; способами формування і закріплення знань та практичних навичок студентів. Перш за все до них відносяться моделі організації навчання як найважливішого засобу освіти. Широке застосування в освіті знаходять модель розвиваючого навчання, модель проблемного навчання, модель проектування навчального процесу тощо. У центрі педагогічного проектування освітнього процесу знаходиться навчання.

Основними відмінностями між виділеними системами є відмінність у послідовності етапів формування лексичних навичок, в також системи вправ,

однак мета і завдання, а також принципи реалізації ідентичні. Метою кожної з виділених нами моделей є формування лексичної навички у студентів.

Завданнями моделі є:

- 1) познайомити студентів з основними лексичними одиницями;
- 2) закріпити і відпрацювати способи словотворення;
- 3) сформувати вміння будувати висловлювання з опорою на вивчені ЛО;
- 4) сформувати вміння самостійно будувати висловлювання з використанням вивчених одиниць, грамотно застосовувати їх в мовленні;
- 5) розвинути здатність до взаємодії в групі;
- 6) сформувати вміння розпізнавати ЛО на слух і при читанні;
- 7) сформувати навичку написання ЛО;
- 8) визначити складові ЛО, якою мірою лексична одиниця сформована.

Підходи, що реалізуються в моделі: компетентнісний, соціокультурний, комунікативний.

Зміст моделі включає в себе лінгвістичний компонент, тому що формування лексичної навички відбувається іноземною мовою; методологічний, пов'язаний з набором інструментів, вправ і прийомів для формування, закріплення і контролю отриманих навичок; і психологічний компонент, який враховує вікові особливості учнів, умови навчання.

Принципи формування лексичної компетентності:

1) Опора на особливість лексичного пласта мови, що вивчається. Як зазначалося вище, кожна з представлених лексичних систем володіє своїми способами словотворення, особливостями характеру написання, співвідношення «знак-звук» та «знак-зміст».

2) Опора на пізнавальну та комунікативну мотивацію. Комунікативний підхід заснований на підготовці студентів до спілкування в різних мовленнєвих ситуаціях, на моделюванні реальних ситуацій спілкування, створенні умов для максимального використання ЛО в мовленні.

3) Принцип адекватності обраної системи вправ завданням з оволодіння іншомовною лексикою;

Вибрані типи вправ відповідають поставленим завданням з презентації нових ЛО, відпрацювання їх на практиці, використанні в мовленнєвих ситуаціях. При цьому розмежовуються вправи, націлені на закріплення фонетичної та графічної форми слова.

4) поетапне формування лексичних дій та операцій;

Поетапне формування полягає в реалізації трьох основних стадій: презентації ЛО; попереднє закріплення форми ЛО; реалізації ЛО в мовленнєвих ситуаціях.

5) принцип системоутворюючої ролі лексики.

Нами враховується той факт, що навчання лексики формується в рамках розвитку навичок письма, читання, говоріння та аудіювання. Лексика виступає в якості основи іноземної мови, базису для формування висловлювань, у володінні іноземним мовленням.

6) принцип лексичного випередження в мовній освіті.

Прийоми і вправи навчання лексики, використовувані нами в моделях навчання:

- 1) семантизація лексичного матеріалу;
- 2) тренування лексичного матеріалу;
- 3) узагальнення і повторення лексики;
- 4) контроль засвоєння лексичного матеріалу

Рівень засвоєння повинен бути високим, сприяти інтегруванню лексичних одиниць в мовленні студентів на всіх рівнях: читання, письмо, аудіювання та говоріння.

Висновки до розділу I

1. Компетентнісний підхід спрямований на формування внутрішніх мотивів, які визначають готовність студента до навчально-пізнавальної діяльності.

2. Компетенція – це здатність розв’язувати проблеми, що забезпечується не лише володінням готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей студентів.

3. До загального поняття компетентність входять три предметних компетентності, такі як мовна компетентність, мовленнєва компетентність, комунікативна компетентність.

4. Лексичні навички мають такі якості, як автоматизованість, гнучкість, відносна складність і усвідомленість. Автоматизованість навички гарантує швидкість, плавність виконання дії.

5. Основними завданнями при формуванні лексичної навички є: встановлення єдиного зв’язку між образом і значенням слів, контекстуальне оточення ЛО повинно відповідати максимальному варіанту мовленнєвих ситуацій, в яких цей лексичний елемент може бути використаний.

6. Підхід до навчання – це реалізація основної ідеї навчання на практиці за допомогою того чи іншого методу. Метод – це узагальнена модель навчання, заснована на певному підході.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ

2.1. Етапи формування лексичних навичок

Формування лексичної навички в англійській мові передбачає наступні види діяльності на відповідних етапах:

Етап 1. Введення нових ЛО. Семантизація ЛО. Відповідно до того, що існує тісна залежність «знак-звук», то введення вимови ЛО може супроводжуватися і знайомством з графічним зображенням, з читанням та написанням ЛО. Знайомство з новими ЛО може здійснюватися наступними способами:

- 1) семантизація ЛО за допомогою наочного зображення – малюнку, фотографії, слайду, ізольовано або у зв'язковому контексті;
- 2) семантизація дієслова за допомогою ілюстративних рухів, дій, малюнком на дошці, картинці, відеоряду тощо;
- 3) семантизація прикметників за допомогою демонстрації різних предметів, що мають яскраво виражену якість (колір, малюнок, розмір, форма);
- 4) семантизація числівників з використанням картинок з різним числом предметів, таблиць, годин, календаря;
- 5) семантизація прислівників за допомогою різних покажчиків;
- 6) семантизація займенників за участю учнів, з використанням положення різних предметів в приміщенні, відповідних малюнків;
- 7) введення прийменників з використанням співвіднесення предметів у класі, спеціальних малюнків, де предмети розташовані по-різному відносно від інших предметів;
- 8) введення вигуків за допомогою програвання ситуацій, коміксів;
- 9) використання малюнків для семантизації перекладу;
- 10) семантизація слів у контексті, який підказує значення;
- 11) семантизація ЛО за допомогою дефініції іноземною мовою;
- 12) введення складних слів за допомогою слів з конкретними значеннями [4, с. 16];

13) семантизація лінгвокраїнознавчих одиниць за допомогою опису, використання демонстрації наочних матеріалів;

14) введення слів за допомогою синонімічних або антонімічних рядів;

15) введення фразеологічних одиниць за допомогою ситуацій або зображень, співвіднесення з відповідними одиницями в рідній мові;

16) семантизація за допомогою мовної здогадки (інтернаціональне слово);

17) ретельний аналіз «помилкових друзів перекладача»;

18) малюнок, схема, де кожна деталь підказує значення слова;

19) семантизація слів з використанням прийому винятку, коли разом з новим словом дається кілька відомих слів іноземною мовою, які, крім одного, не відповідають значенню введеного слова; встановлюючи відповідність, учень визначає значення цього слова» [4, с. 17];

20) введення нових слів за допомогою співвіднесення двох словникових списків в різних варіантах рідною та іноземною мовою, антонімів, синонімів, встановлення необхідних відповідностей;

21) прийом «Що це?», «Що я задумав?» (педагог називає невідоме слово, а студенти уточнюють, що воно означає, задаючи питання, показуючи картинки).

Етап 2. Автоматизація дій з новими ЛО. На цьому етапі виконуються підготовчі тренувальні вправи на базі роботи з текстом:

1) рецептивно-репродуктивні вправи: знайдіть в тексті слова, пов'язані з цією темою; згрупуйте слова за вказаною ознакою; покажіть названі предмети (зображення з предметом); розташуйте малюнки в послідовності, в якій вони зустрічаються в тексті; розташуйте слова в алфавітній послідовності; зробіть буквенний аналіз слова; вставте пропущені букви, сполучення, слова; прочитайте наведені слова; розкладіть слова за елементами; випишіть слова з тексту із загальним коренем; визначте частину мови, від якої утворено слово; знайдіть в тексті антоніми / синоніми до слів на дошці; знайдіть почуте слово в тексті; знайдіть в тексті сполучення із зазначеним словом; згрупуйте виписані слова з тексту по частинах мови; прослухайте слова, фрази, фразеологічні одиниці і повторіть їх за диктором; запишіть слова під диктовку; назвіть

іменники/прикметники/дієслова, які можуть поєднуватися з дієсловом / іменником [Бородулина, с. 18].

2) репродуктивні вправи: прочитайте слова; прочитайте, потім вимовте по пам'яті; скажіть слова іноземною мовою, спираючись на список українських слів; повторюйте за диктором слова (даються як відомі, так і невідомі слова); повторіть набір слів, запишіть їх, складіть речення; зі списку виберіть слова, з якими складете власні речення; прочитайте речення, сформулюйте до нього загальне питання, дайте відповідь на питання, не дивлячись в текст; поставте до речень спеціальні питання; прочитайте речення, додаючи в нього слова і, таким чином, нарощуючи словосполучення; з'єднайте фрагменти речень і прочитайте речення вголос; прочитайте речення, заповнюючи пропуски в ньому; повторіть речення, включаючи в них заперечення, слова «теж», «ще», «вже»; робота з кросвордом, чайнвордом [5, с. 20–23].

3) Вправи на заповнення пропусків: заповніть підписи до малюнків словами; підставте відповідні слова замість малюнків в речення; замініть слова рідної мови в реченнях іноземними; заповніть пропуски обираючи з пари запропонованих слів; використовуючи визначення, уточніть значення слів; поєднайте числівники з іменниками у речення відповідно до контексту; вправи на лексичну підстановку; із запропонованих слів складіть речення за зразком; вставте відсутні слова в репліки діалогу, спираючись на малюнок; назвіть всі предмети на зображенні; вкажіть вік осіб на фотографії, імена, громадянство тощо; вставте відповідні за змістом тексту слова замість підкреслених в реченні; завершіть діалог, де наводяться тільки репліки одного з партнерів, а замість фраз іншого подані розрізнені слова; вставте пропущені в діалозі слова; розкрийте дужки в реченні, використовуючи відповідне по тексту слово у відповідній формі; складіть якомога більше речень з набору слів; проаналізуйте діалог, знайдіть помилки; замініть виділені слова [5, с. 23–30].

4) Трансформаційні вправи: розширте речення, вживаючи нові слова;

скоротіть речення; перефразуйте; заповніть пропуски в тексті замініть фрази в тексті; перетворіть речення з одного часу в інший; замініть всі слова в речення; перетворіть пряму мову в непряму; замініть розгорнутий опис одним словом; замініть фразеологізми окремими словами; по черзі замініть в тексті всі дієслова; замініть вихідну форму дієслова; замініть в діалозі репліку, окремі слова; перетворіть монологічне висловлювання в діалог і навпаки; розгорніть окремі висловлювання, поповнюючи їх новими словами; замініть займенники в тексті відповідними іменниками; передайте зміст тексту в декількох реченнях; здійсніть переклад тексту з листа; перетворіть текст про один предмет в текст про інший, спираючись на основні конструкції [4, с. 19–20].

Етап 3. Активізація лексики в мовленні.

- 1) прослухайте діалог, складіть аналогічний;
- 2) прослухайте початок розповіді, придумайте завершення;
- 3) перекажіть діалог;
- 4) передайте зміст прослуханого тексту;
- 5) складіть план прослуханого тексту;
- 6) прослухайте текст, дайте відповіді на питання до цього тексту;
- 7) поставте питання до переглянутого фільму, дайте відповіді на ці питання;
- 8) опишіть малюнок, картинку;
- 9) складіть діалог, монолог, тези до певної теми;
- 10) визначте на слух відповіді на передтекстові питання до аудіотексту;
- 11) прочитайте текст з новими словами, виконайте завдання до тексту;
- 12) складіть діалог за програмою спілкування з урахуванням загального завдання спілкування, конкретних цілей тих, хто спілкується, з використанням обов'язкових мовних дій, опорних сигналів;
- 13) складіть монологічне висловлювання за певною темою і з певним комунікативним завданням, яке обов'язково включає нову лексику;
- 14) складіть ряд монологічних висловлювань за однією і тією ж темою,

з однією і тією ж новою лексикою, але з різною комунікативною подачею [4, с. 22].

Етап 4. Оцінка і контроль лексичного досвіду.

2.2. Комплекс вправ для формування лексичної компетентості

Розглянемо комплекс вправ, створений у руслі лексичного підходу, для формування лексичної компетентості у студентів 1 курсу, який виконується згідно з описаними вище етапами формування лексичних навичок.

Вправа 1.

Мета: перевірити розуміння значення слів, навчити студентів співставляти слово англійською мовою з відповідною частиною обличчя та тіла на малюнку.

Тип вправи: рецептивна вправа на співставлення.

Інструкція: Label the parts of the body in the pictures given below.

Key answers:

• Hair;	• neck;	• cheek;
• earlobe;	• forehead;	• teeth;
• eye;	• eyebrow;	• lip;
• cheekbone;	• eyelashes;	• chin;
• mouth;	• nose (nostril);	• chest;

- waist;
- ankle;
- palm;
- hip;
- buttocks;
- hand;
- knee;
- belly (navel);
- arm;
- feet;
- back;
- elbow;
- toe;
- thumb;
- shoulder.
- heel;
- forfinger (index finger);

Вправа 2.

Мета: навчити студентів розпізнавати на слух на вимовляти короткі речення з необхідною інтонацією при описі рис обличчя.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна.

Інструкція: Describe the face with some special marks given below to your partner using the grammar structure *There is/ are* and following the intonation pattern *Low Fall*.

e.g., There is a moustache on his face.

- A moustache;
- a dimple;
- a beard;
- a pimple/ an acne;
- whiskers;
- freckles;
- a scar;
- wrinkles;
- a mole;
- bags under the eyes;
- a birthmark;
- laugh wrinkles around the eyes and the mouth.

Адаптовано з підручника «A Way To Success» вправа 4 сторінка 17.

Вправа 3.

Мета вправи: навчити студентів розпізнавати та утворювати словосполучення для опису зовнішності та розпізнавати наголошене слово.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна вправа на співставлення.

Інструкція: Fill in the gaps with the words and word combinations from the box then listen to the sentences and draw the stress pattern.

hour-glass figure	bulging eyes	frail girl
snub nose	aquiline	Stooped
tangled hair	receding hair	shrewd eyes

1. Captain Jerry gazed at the extension-case with _____ .
2. He is in his 50s with already grey _____ .
3. She gazed at me with her keen, _____ .
4. The _____ spoke with the soft voice that matched her fragile figure.
5. _____, shamed, he went home having nothing in his pockets.
6. She is still a girl but she's got that _____ - _____ and it really improves her.
7. Her little sister had their father's _____ while she took a _____ one after her mother.
8. I hate brushing my long _____ every morning.

Keys: 1. Bulging eyes, ooOooOooOo.

2. Receding hair, ooooOoooOo.

3. Shrewd eyes, oOooooOOo.

4. Frail girl, oOooooOooooOo.

5. Stooped, OOooOooooO.

6. Hour-glass figure, ooooOooooOooooOo.

7. snub nose; aquiline, ooOooOoooOooOoooo.

8. Tangled hair, oOooooOooo.

Вправа 4.

Мета вправи: навчити студентів співставляти прикметник з відповідним іменником та підбирати антонім.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивний на співставлення іменника з прикметником.

Інструкція: Fill in Column 2 with an adjective which is opposite in meaning to the adjective in Column 1 and also makes a correct collocation with the word in Column 3.

Column 1	Column 2	Column 3
natural	_____	hair
far-set	_____	eyes
bushy	_____	eyebrows
pale	_____	cheeks
dark	_____	skin
even	_____	teeth
snub	_____	nose
skinny	_____	figure

Key answers: dyed, close-set, pencil-thin, rosy, pale, crooked, straight, overweight.

Вправа 5.

Мета вправи: навчити студентів утворювати стійкі словосполучення з поданими іменниками.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна на утворення словосполучень.

Інструкція: Find two words which make strong word partnerships with each of these nouns:

- Hair: _____, _____;
- nose: _____, _____;
- eyes: _____, _____;

4. smile: _____, _____;

5. ears: _____, _____;

6. face: _____, _____.

Use one of these adjectives once:

- a) almond;
- b) loose;
- c) protruding;
- d) flat;
- e) pierced;
- f) aquiline;
- g) round;
- h) chestnut;
- i) welcoming;
- j) artificial;
- k) slanting;
- l) square.

Key answers: 1. b, h; 2. f, d; 3. a, k; 4. i, j; 5. c, e; 6. g, l.

Вправа 6.

Мета вправи: навчити студентів утворювати стійкі словосполучення з поданими прикметникам та розпізнавати зайве слово.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна на утворення вільних словосполучень та вилучення зайвого слова.

Інструкція: Find the odd word that does not make a strong collocation with the word in

capitals.

- SOFT: eyes, smile, hair, built.
- BUSHY: hair, eyebrows, eyelashes.
- GREY: skin, hair, eyes.
- PROTRUDING: eyes, chin, ears.
- THICK: eyelashes, teeth, eyebrows.
- BIG: eyes, hair, ears.

Key answers: built, hair, skin, eyes, teeth, hair.

Вправа 7.

Мета вправи: навчити студентів використовувати дієслово «to get» у сталих виразах.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна на перебудову речення з використанням сталої конструкції.

Інструкція: Rearrange these sentences using fixed expressions with the verb (get).

- He eyes slanting get.
- I like not her smile. She ugly big teeth get.
- How you do? Your ivory cheeks get.
- She put has some weight and a double chin get.
- I want to buy some beautiful earrings but not my ears pierced get.
- I cannot her dress wear as she much slimmer figure get.

Key answers: 1. He has got slanting eyes.

2. I don't like her smile. She has got big ugly teeth.

3. How are you doing? Your cheeks are getting ivory.

4. She has put some weight and gets a double chin.

5. I want to buy some beautiful earrings but I haven't got my ears pierced.

6. I cannot wear her dress as she has got much slimmer figure.

Вправа 8.

Мета вправи: навчити студентів співставляти речення з відповідною схемою речень.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна вправа на співставлення речення з відповідною схемою.

Інструкція: Match the sentences above with the corresponding stress pattern.

- oOooooooooOoo.
- Oooo? oooOo.
- oooOo.
- ooOooooooooOo.
- oOooo. oooOoo.
- ooooOooooOoooo.

Key answers: C, E, B, D, F, A.

Вправа 9.

Мета вправи: навчити студентів розпізнавати сталі вирази та **співставляти** їх з відповідними еквівалентами на рідній мові.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна на розпізнавання та співставлення сталих виразів.

Інструкція: There is one word wrong in each of these expressions. Correct it. Then think about the equivalents of the expressions in your own language.

- She is pretty to a picture in this dress.
- After that car accident he is as skin and bone.
- My best friend was dressed for kill on my previous Birthday party.

- Yesterday they looked for million dollars.
- My father has gone a bit thin at the top after 40.
- He looks like a sight in that new red trousers.

Key answers: pretty as a picture, all skin and bone, dressed to kill, looks like million dollars, thin on the top, look a sight.

Вправа 10.

Мета вправи: навчити студентів вимовляти речення та запитання з правильною інтонацією.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна на використання інтонаційних моделей.

Інструкція: All sentences in one of the group in List 1 must be pronounced with the same intonation pattern, Low Fall or Low Rise. Match these groups with the intonation pattern.

List 1

1. a) What is the color of your hair?

b) What kind of eyes have you got?

2. a) I have got full cherry lips.

b) My granny has got the artificial teeth for almost three years.

3. a) Is your hair fluffy?

b) Has your brother got his usual posture with the head up?

List 2

A) Low Rise

B) Low Fall

Key answers: 1 – B; 2 – B; 3 – A.

Вправа 11.

Мета вправи: навчити студентів використовувати вставні слова для підсилення значення виразу.

Тип вправи: рецептивна вправа на використання вставних слів для ефекту

підсилення виразу.

Інструкція: Put the words in brackets, which make the expression stronger, in the right places.

1. She is slim for her age (extremely).
2. His teeth are even (very).
3. Your eyes are big (very).
4. She always wears a welcoming smile (really).
5. His eyes are cold (extremely).
6. He has got curled eyelashes (really).

Key answers:

1. She is extremely slim for her age.
2. His teeth are very even.
3. Your eyes are very big.
4. She always wears really welcoming smile.
5. His eyes are extremely cold.
6. He has got really curled eyelashes.

Вправа 12.

Мета вправи: навчити студентів малювати інтонаційні малюнки до речень та робити відповідні наголоси.

Тип вправи: репродуктивна на створення інтонаційного малюнка.

Інструкція: Draw a stress pattern to the sentences from Exercise 11 and read them aloud paying attention to the way you pronounce the words *REALLY*, *EXTREMELY*, *VERY*.

Key answers:

1. ooOoooo.

4. ooOoo.

2. oooOo.

5. oooOo.

3. oooOo.

6. oooOoo.

Вправа 13.

Мета вправи: навчити студентів використовувати вставні слова для пом'якшення значення виразу.

Тип вправи: рецептивна вправа на використання вставних слів для ефекту пом'якшення виразу.

Інструкція: Put the words in brackets, which make the expression softer, in the right places.

1. His eyes are far-set (quite).
2. My mom's skin is dry (rather).
3. I don't like his face. His nose is hooked (a bit).
4. He has those strange lopped ears (a bit).
5. She met us wearing her artificial smile (quite).
6. His pale skin scared us at first (rather).

Key answers:

1. His eyes are quite far-set.
2. My mom's skin is rather dry.
3. I don't like his face. His nose is a bit hooked.
4. He has those strange a bit lopped ears.
5. She met us wearing her quite artificial smile.
6. Her rather pale skin scared us at once.

Вправа 14.

Мета вправи: навчити студентів розпізнавати емоційне забарвлення речень.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна на розпізнання емоційно забарвлених виразів.

Інструкція: Put each of the following sentences into one of these groups:

- A) Things which show no special emotions.
- B) Things which that show that you are annoyed or upset.

1. I am sure I have told you not to use my hairbrush.
2. I have told you not to use my hairbrush.
3. I don't think you should do a ponytail.
4. I do not think a ponytail is a good idea.
5. I think it is better to leave your hair honey-colored.
6. I do think you should leave your hair honey-colored.

Key answers: a) 1, 3, 5.

b) 2, 4, 6.

Вправа 15.

Мета вправи: навчити студентів оформляти інтонаційно висловлювання-згоду.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна вправа на висловлювання згоди.

Інструкція: Draw intonations patterns to the sentences below and read them aloud to express agreement without using "I agree".

- She looked for a million in that red dress.
- Mary is a well-built young dancer.
- Jet-black long hair makes her look much older.

- The dimples on his face make his smile sunny.
- She has artificially long eyelashes.
- He must do fitness. His body is so muscular.

Key answers:

- oOooooooooOo.
- oOooooO.
- OooooOooOo.
- oooooOoooo.
- ooOoo.
- oOoo. oooooO.

Вправа 16.

Мета вправи: навчити студентів заповнювати пропуски правильним за змістом словом, щоб доповнити усталені лексичні вирази.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивний на заповнення пропусків.

Інструкція: Choose the correct word to complete a collocation.

I first ___ my friend Den Kennedy three years ago when he ___ my door. 'Hi', he ___ warmly. 'My name is Den, and I've just ___ in next door, so I'm your new neighbour'.

He is a handsome young man in his early twenties. Den is quite tall and slim, with green eyes and spiky dark hair. He likes ___ casual clothes such as jackets, jeans, scarves and sneakers.

Den has a great sense of humor, and I enjoy ___ to his funny stories. What is more, he is a very kind-hearted person who is always ready to help. He is usually sociable and cheerful. However, he can be laid-back sometimes.

He is a musician, so he ___ most of his time in the studio making good music. He

is also into sports, such as skateboarding and snowboarding, but that's just his hobby.

All in all, life is never dull when Den is _____. Who wouldn't be happy to have such a good friend and neighbour?

1. a) met	b) came across
2. a) knocked on	b) bung at
3. a) told	b) said
4. a) moved in	b) removed to
5. a) wearing	b) dressing
6. a) listening	b) hearing
7. a) passes	b) spends
8. a) here	b) around

Key answers: a, a, b, a, a, a, b, b.

[Adopted from Virginia Evens and Jenny Dooley 'Upstream. Level B+. Student's Book']

Вправа 17.

Мета вправи: навчити студентів розпізнавати у тексті усталені лексичні вирази.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна вправа на розпізнавання.

Інструкція: Write out chunks you find in the text.

A) Adjective + noun: e.g. young man

B) Verb + preposition: e.g. knocked on

I first met my friend Den Kennedy three years ago when he knocked on my door. 'Hi', he said warmly. 'My name is Den, and I've just moved in next door, so I'm your new neighbour'.

He is a handsome young man in his early twenties. Den is quite tall and slim, with green eyes and spiky dark hair. He likes wearing casual clothes such as jackets, jeans, scarves and sneakers.

Den has a great sense of humor, and I enjoy listening to his funny stories. What is more, he is a very kind-hearted person who is always ready to help. He is usually

sociable and cheerful. However, he can be laid-back sometimes.

He is a musician, so he spends most of his time in the studio making good music. He is also into sports, such as skateboarding and snowboarding, but that's just his hobby.

All in all, life is never dull when Den is around. Who wouldn't be happy to have such a good friend and neighbour?

Key answers:

A) handsome + young + man; green + eyes; spiky + dark +hair; casual + clothes; funny + stories; kind-hearted + person; good + friend.

B) knocked + on; moved + into; listening + to; is + into.

Вправа 18.

Мета вправи: Навчити студентів підсумовувати прочитану інформацію.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивний.

Інструкція: choose the title to each paragraph, one paragraph is odd.

THE YETI - FACT OR FICTION?

1. Where do yetis live?
2. Suspected footprint.
3. What is a yeti.
4. Could there really be a yeti?
5. What do yetis eat?

A. _____

In 1921, a British climbing expedition to Mount Everest saw what they thought were humans high up in the mountains. When they reached 6,500 metres, they saw giant footprints in the snow. The leader thought they were wolf tracks which had got bigger as the snow melted. Local guides, though, claimed that they were yeti footprints.

B. _____

No one really knows what yeti is but, in 1951, another group of climbers saw a footprint and took a photograph of it. Scientists who looked at the photo said that it didn't look like the footprint of any animal known.

C. _____

Locals claim that yetis are no danger to people but they have eaten farm animals. They are shy and usually go around alone or in pairs. One climber who said that he had seen a yeti claimed that it had stood about two metres tall and had been covered in hair.

D. _____

Locals are sure that yetis are still living in the mountains. I'm sure that, one day, someone will catch a yeti and we shall find out all about this mysterious creature.

Key answers: A - 2; B - 3; C - 4; D - 1 (5 is odd).

Adopted from Rod Fricker 'Success. Upper Intermediate Workbook', 118p. - P. 90 ex. 1.

Вправа 19.

Мета вправи: навчити студентів знаходити у тексті усталені вирази.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна.

Інструкція: Read the text quickly (scan) paying attention to the collocation used in the text. Complete the collocations with the missing words.

LOVE YOUR NEIGHBOUR?

I don't know about you, but the way I feel about my neighbours depends on the time of year and even the time of day. I'll tell you why.

I am a keen gardener but unfortunately my next-door neighbour has a large dog that loves digging. Every autumn I plant bulbs and every spring I look forward to a wonderful display of tulips, daffodils and snowdrops. I'm always disappointed and it really gets me down. I'm sure my neighbour's dog digs the bulbs up and they're never given a chance to grow. I haven't actually seen him do it, so I give him the benefit of the doubt. However, the same dog also does me a favour, because if he sees birds trying to eat any seed I plant, he chases them away immediately. It's because of him that I have such a lovely vegetable patch. So you can see why sometimes I love him and at other

time I hate him.

Then there's the other neighbour across the street. She's a lovely lady who waters my plants when I'm away and generally keeps an eye on things for me. Her three teenage children, on the other hand, are another story. They often sit on my garden wall in the evenings with their friends. They usually have chips and soft drinks and they stay there for hours, chatting cheerfully and laughing. It drives me crazy. They make a lot of noise and always leave their empty drink cans and chip papers behind, which really gets on my nerves! I have to go out the next morning and clear away their rubbish. But what can I do? I need to keep on good terms with them because their mother is so good to me.

So, love them or hate, unless you want to move house it's best to do what I do. You should try to get along with your neighbours, even if they annoy you at times.

1. depend ...	6. ... a favour
2. clear ...	7. drive ...
3. ... of the doubt	8. ... cheerfully
4. chase ...	9. ... good terms
5. ... gardener	10. get ...

Key answers:

1. depend *on*; 2. clear *away*; 3. *give the benefit* of the doubt; 4. chase *away*; 5. *keen* gardener; 6. *do* a favour; 7. drive *crazy*; 8. *chat* cheerfully; 9. *keep on* good terms; 10. get *along*.

Adopted from Virginia Evens and Jenny Dooley 'Upstream. Level B+. Student's Book'. Express Publishing. - 166p. - P. 5, ex. 3.

Вправа 20.

Мета вправи: навчити студентів розпізнавати та використовувати сталі вирази для опису характеру та особистості.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна.

Інструкція: Underline the correct word.

1. Tania is very reserved/thoughtful. She doesn't like expressing her emotions.
2. English people have a reputation/politeness for being a little eccentric.
3. Stop being such a nosey parker/silly billy and be sensible. You are not a child!
4. I didn't understand the joke. It was too subtle/comical.
5. Rachel talks all the time. She is such a chatterbox/scatterbrain.
6. Robert is very caring. He looks after/takes care of his father.
7. She's as busy as a bee/bird.
8. Without my glasses, I'm blind as a fox/bat.

Key answers:

1. reserved; 2. reputation; 3. silly billy; 4. subtle; 5. chatterbox; 6. looks after; 7. bee; 8. bat.

Adopted from Virginia Evans and Jenny Dooley 'Upstream. Level B1+. Workbook'. - Express Publishing. - 110p. - P. 5, ex. 4.

Вправа 21.

Мета вправи: навчити студентів заповнювати пропуски реченнями, доповнюючи зміст тексту.

Тип вправи: репродуктивна.

Інструкція: Complete the text with the sentences due to the context in the paragraphs.

A HOLIDAY TO REMEMBER

- A) We clapped and cheered as they whirled around the dance floor.
- B) We were trembling with fear by the time the earthquake was over.
- C) 'Quick! Get under the tables. It's an earthquake,' shouted one of the waiters.
- D) They were amazing, they moved very fast and yet not even one of them fell over.
- E) One evening, we decided to go to the traditional Italian restaurant. we had been cooking for ourselves most nights, so it seemed like a real treat to have someone prepare our meal for us.
- F) One thing is certain though, my friends and I will always remember the night when our dancing nearly brought the house down!

G) At night you could hear voices happily chatting in the darkness and insects buzzing in the trees.

We were all in good spirits after spending the whole summer camping in Europe. Italy was our final destination and we were setting our camp for the very last time. we were staying at a fantastic campsite, big tree shaded our tent. 1. ...

2. ... Everyone got dresses up in their best clothes and we headed off towards the town. The food was delicious. We tucked into all kinds of pasta, pizzas and fresh fish dishes. Then after we'd finished eating there was a special dancing demonstration by some of the locals. 3. ... Then, they made us have a go. No one was very good but we had a great time trying to get the moves right.

When the music finally stopped we noticed that everyone in the restaurant was shaking from side to side. 4. ... We haven't noticed theground moving before as we had been concentrating on dancing!

5. ... It only lasted a minute, but it seemed like much longer. Luckily, no one was injured and the restaurant wasn't damaged, apart from a few broken glasses and plates. 6. ...

Key answers:

1 - G; 2 - E; 3 - A; 4 - C; 5 - B; 6 - F; (D - is the odd one).

Adopted from Virginia Evens and Jenny Dooley 'Upstream. Level B+. Student's Book'. Express Publishing. - 166p. - P. 26, ex. 2.

Вправа 22.

Мета вправи: навчити студентів використовувати прикметники для опису характеру людини.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна.

Іструкція: Match the words in the columns then use them to complete the sentences below.

1. sence	a) -fashioned
2. keen	b) on

3. depends	c) litter
4. old	d) of humor
5. drop	e) away
6. clear	g) gardener

Key answers: 1 - d; 2 - g; 3 - b; 4 - a; 5 - c; 6 - e.

1. A: How would you describe yourself?

B: I have a great ... .

2. A: Do you get on well with your new neighbours?

B: Yes. Except when they ... in my garden.

3. A: How would you describe a typical Englishman?

B: Hmm. Let me think. Punctual, polite and perhaps a little ....

4. A: Laura's garden is lovely!

B: Yes, it is. She is a(n) ..., indeed.

5. A: Can I give you a hand with your homework?

B: Yes, that'd great! Could you please ... the plates there on the table?

6. A: What do you usually do at weekends?

B: Well, it ... the time of the year. In the summer I go to the beach with my friends, while in the winter I prefer going to the cinema.

Key answers: 1. sense of humour; 2. drop litter; 3. old-fashioned; 4. keen gardener; 5. clear away; 6. depends on.

Вправа 23.

Мета вправи: навчити студентів розповідати історію у хронологічному та логічному порядку.

Тип вправи: репродуктивний.

Інструкція: Put the paragraphs in the correct logical order.

Dear Penny,

a. ... My host family are wonderful! Mr Brown is really funny. He's always telling us jokes. Mrs Brown is great, too. She's a fantastic cook and keeps making me cakes and

lots of other lovely things! Their daughter Cindy is our age. She'll really cool. We often go shopping together. Last, but not least, Cindy's fourteen-year-old brother. He's quite shy and likes playing football.

b. ... Anyway, got to go now - I've got an English exam tomorrow. Keep in touch!

c. ... I really like going to school here. The teachers are very helpful. It's great fun learning another language! My classmates are all really friendly, especially Sally. She help me out and is very kind. Charlie is the class clown. He's always getting into trouble for making everyone laugh.

d. ... How are things going? Just dropping you a line to tell about my life here in York.

Love,

Anna

Key answers: a 2, b 4, c 3, d 1.

Вправа 24.

Мета вправи: навчити студентів використовувати прийменники, щоб уникнути тавтології.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна вправа.

Інструкція: look again through the text you have already read during our classes and identify the antecedent noun for each pronoun.

LOVE YOUR NEIGHBOUR?

I don't know about you, but the way I feel about my neighbours depends on the time of year and even the time of day. I'll tell you why.

I am keen gardener but unfortunately my next-door neighbour has a large dog that loves digging. Every autumn I plant bulbs and every spring I look forward to a wonderful display of tulips, daffodils and snowdrops. I'm always disappointed and *it* really gets me down. I'm sure my neighbour's dog digs the bulbs up and *they're* never given a chance to grow. I haven't actually seen *him* do it, so I give *him* the benefit of the doubt. However, the same dog also does me a favour, because if *he* sees birds trying to eat any seed I plant, *he* chases *them* away immediately. It's because of him that I have

such a lovely vegetable patch. So you can see why sometimes I love him and at other time I hate him.

Then there's the other neighbour across the street. *She's* a lovely lady who waters my plants when I'm away and generally keeps an eye on things for me. *Her* three teenage children, on the other hand, are another story. *They* often sit on my garden wall in the evenings with their friends. *They* usually have chips and soft drinks and *they* stay there for hours, chatting cheerfully and laughing. *It* drives me crazy. *They* make a lot of noise and always leave their empty drink cans and chip papers behind, which really gets on my nerves! I have to go out the next morning and clear away their rubbish. But what can I do? I need to keep on good terms with them because their mother is so good to me.

So, love them or hate, unless you want to move house it's best to do what I do. You should try to get along with your neighbours, even if *they* annoy you at times.

Key answers: *it* (the fact that the dog digs the bulbs up); *they've* (tulips, daffodils and snowdrops); *him, him* (neighbour's dog); *them* (birds); *him, him, him* (neighbour's dog); *she's* (the other neighbour across the road); *her* (nice lady neighbour); *They* (neighbour's children); *their* (children's friends); *They, they* (children and friends); *it* (the fact that children make noise and drop litter); *They* (children); *their, their* (children's); *with them* (with neighbours); *they* (your neighbours).

Вправа 25.

Мета вправи: навчити студентів використовувати прийменники.

Тип вправи: репродуктивна вправа на використання прийменників в англійській мові.

Інструкція: Fill in the blanks with the corresponding preposition.

Neelam Gupta is 23 years old. Neelam is Indian and she studies photography 1) ... the Chelsea School 2) ... Art. She loves her neighbours and they love her. She is a very thoughtful person 3) ... enjoys helping others. When her neighbours are away 4) ... holidays she waters their plants 5) ... them and generally keeps an eye 6) ... things. Her neighbours are always very grateful 7) ... her 8) ... her help.

1) A. at	B. in	C. from
2) A. from	B. with	C. of
3) A. which	B. who	C. that
4) A. on	B. at	C. from
5) A. in	B. from	C. for
6) A. on	B. in	C. for
7) A. with	B. to	C. for
8) A. for	B. with	C. on

Key answers: 1) A; 2) C; 3) B; 4) A; 5) C; 6) A; 7) B; 8) A.

Adopted from Virginia Evens and Jenny Dooley 'Upstream. Level B+. Student's Book'.
Express Publishing. - 166p. - P. 4, ex. 1.

2.3. Практична перевірка ефективності розробленого комплексу вправ

Для формування лексичної компетентності із застосуванням підходу Майкла Льюїса у студентів 1 курсу факультету іноземних мов було розроблено комплекс вправ, який передбачає введення та засвоєння лексичного матеріалу блоками, що в подальшому можна використовувати у різних мовленнєвих ситуаціях. До них входять такі ЛО, як фразові дієслова (phrasal verbs), словосполучення (collocations) та граматичні та лексичні структури (grammar and lexical patterns).

З метою перевірки ефективності розробленого комплексу вправ для формування лексичної компетентності у вересні 2019 року було проведено пробне навчання на базі факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

У ході пробного навчання з використанням лексичного методу студенти групи 1АА1 виконували вправи розробленого комплексу в індивідуальному та парному режимах. Навчання відбувалось впродовж жовтня – листопада 2019 року. У таблиці 1 наводиться структура пробного навчання.

Таблиця 1

Структура проведеного пробного навчання

Етапи пробного навчання	Кіл-ть занять	Завдання
1. Вихідний зріз умінь та навичок використовувати лексичний матеріал	1	Визначити початковий рівень сформованості вмінь та навичок використовувати лексичний матеріал
2. Пробне навчання	4	Практичне застосування розробленого комплексу вправ.
3. Підсумковий зріз умінь та навичок використовувати лексичний матеріал	1	Визначити підсумковий рівень сформованості вмінь та навичок використовувати лексичний матеріал
4. Аналіз результатів пробного навчання		Аналіз отриманих результатів пробного навчання.

На початку пробного навчання студенти отримали тест із завданням на відновлення тексту . У тексті були пропущені усталені словосполучення, фразові дієслова та прийменники які потрібно було заповнити опираючись на свою мовну компетентність.

Аналіз вихідного зрізу знань показав, що не всі студенти здатні розпізнавати та використовувати ЛО різних рівнів, опираючись на мовну компетентність здобуту в школі.

В процесі виконання вхідного тестування студенти виконували тест із завданням на відновлення тесту по главі 1 аудіокниги «Meet me in Istanbul». Тест складався із 23 речень, у яких були пропущені лексичні одиниці різних рівнів. Кожна правильна відповідь оцінювалась в 0,5 бали.

Таблиця 2

Результати контрольного зрізу рівня сформованості лексичних навичок студентів перед пробним навчанням

	Прізвище студента	К-сть помилок у вжив. слів	К-сть помилок у вжив. фразових дієслів	К-сть помилок у вжив. Усталених виразів	Загальний бал за 12-бальною шкалою
1	Студент 1	1	2	4	7,5
2	Студент 2	1	1	2	10
3	Студент 3	1	3	5	7
4	Студент 4	3	2	6	6
5	Студент 5	0	0	1	11
6	Студент 6	3	4	5	5,5
7	Студент 7	0	2	4	8,5
8	Студент 8	2	4	3	7
9	Студент 9	5	3	3	6
10	Студент 10	1	3	2	8,5

Виведення остаточної оцінки кожного студента, здійснювалося шляхом обчислення середнього балу:

Таблиця 3

Виведення загального та середнього балу групи до пробного навчання

	Бали
Студент 1	7,5
Студент 2	10
Студент 3	7
Студент 4	6
Студент 5	11
Студент 6	5,5
Студент 7	8,5
Студент 8	7
Студент 9	6
Студент 10	8,5

Загальний бал групи	77
Середній бал групи	7,7

Вхідний зріз лексичної компетентності засвідчив, що у більшості студентів навички використовувати ЛО розвинені на достатньому рівні, тобто студенти розуміють основний зміст тексту, який може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися, а також сприймають основний зміст тексту і фактичну інформацію, подану в повідомленні.

Метою пробного навчання було практичне застосування створеного комплексу вправ з використанням лексичного методу.

Комплекс вправ містив завдання від простих, на рівні коротких фраз та виразів, до складних, на рівні текстів.

Завершальним етапом проведення перевірки ефективності комплексу вправ для навчання лексики з використанням лексичного методу було проведення підсумкового зрізу. Структура вихідного зрізу була ідентичною вхідному.

Результати тесту певним чином підвищились, хоча не всі студенти показали високий рівень володіння усталеними словосполученнями та виразами. Водночас, характер допущених помилок свідчить про недостатню сформованість у студентів лексичної компетенції і відсутність у їхньому лексичному запасі ЛО рівня вільного словосполучення, фразових дієслів та усталених виразів.

Таблиця 4

Результати контрольного зрізу рівня сформованості лексичних навичок студентів після пробного навчання

	Прізвище студента	К-сть помилок у вжив. слів	К-сть помилок у вжив. фразових дієслів	К-сть помилок у вжив. Усталених виразів	Загальний бал за 12-бальною шкалою
1	Студент 1	0	0	2	10
2	Студент 2	1	1	1	10,5
3	Студент 3	1	1	2	9
4	Студент 4	2	0	2	9

5	Студент 5	0	2	0	8
6	Студент 6	2	0	2	9
7	Студент 7	0	3	1	9
8	Студент 8	0	1	1	9
9	Студент 9	1	1	0	8
10	Студент 10	1	2	1	9

Середній бал групи був підрахований аналогічно.

Таблиця 5

Виведення загального та середнього балу групи після пробного навчання

	Бали
Студент 1	10
Студент 2	10,5
Студент 3	9
Студент 4	9
Студент 5	8
Студент 6	9
Студент 7	9
Студент 8	9
Студент 9	8
Студент 10	9
Загальний бал групи	90,5
Середній бал групи	9,05

Таким чином, аналіз результатів пробного навчання засвідчив, що використання розроблених вправ сприяє врахуванню індивідуальних особливостей учіння студентів, запобігає міжмовній інтерференції в засвоєнні ЛО та використанні їх в різноманітних мовленнєвих ситуаціях, мотивує студентів до самостійної мовленнєвої діяльності. Використання комплексу

вправ є досить ефективним для формування лексичної навички у студентів I курсу мовних спеціальностей.

Висновки до розділу II

1. Формування лексичної навички в англійській мові передбачає 4 етапи: введення нових ЛО; семантизація ЛО; автоматизація дій з новими ЛО; активізація лексики в мовленні; оцінка і контроль лексичного досвіду.

2. До розробленого комплексу вправ для формування лексичних навичок увійшли рецептивні, рецептивно-репродуктивні та продуктивні вправи, спрямовані на розпізнавання, розуміння, відтворення та самостійне вживання ЛО.

2. Методика навчання іноземної мови з використанням лексичного підходу полягає у поданні ЛО блоками, які можуть використовуватись у різних мовленнєвих ситуаціях.

3. У ході автоматизації ЛО в усному мовленні відбувається одночасне опрацювання їх граматичної та фонетичної форми.

4. Результати пробного навчання показали, що розроблений комплекс вправ є досить ефективним для формування лексичної навички у студентів I курсу мовних спеціальностей.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Одним із аспектів іншомовної компетентності є формування лексичної навички, яка відбувається впродовж передбачає чотирьох етапів: введення нових ЛО; семантизація ЛО; автоматизація дій з новими ЛО; активізація лексики в мовленні; оцінка і контроль лексичного досвіду.

На кожному з цих етапів викладач розширює знання студентів та підвищує ефективність використання нових ЛО в подібних мовленнєвих ситуаціях.

Розроблений комплекс вправ сприяє розвитку комунікативної компетентності у студентів та спокунає їх до подальшого використанні вивчених ЛО у мовленні. У комплексі представлені вправи, спрямовані на формування фонетичних, граматичних та лексичних навичок у ході розпізнавання, відтворення та вживання лексичних одиниць, а також на знаходження та виправлення помилок, які допомагають запобігати міжмовній інтерференції.

Пробне навчання з використанням лексичного методу засвідчило, що застосування розробленого комплексу вправ є досить ефективним для формування лексичної компетентності у студентів 1 курсу, воно сприяє врахуванню індивідуальних особливостей учіння студентів, запобігає міжмовній інтерференції у різних мовленнєвих ситуаціях, мотивує студентів до використання вивчених ЛО у мовленні. Відповідно, розроблений комплекс вправ може бути застосований в навчальній практиці.

SUMMARY

The research deals with the problem of teaching English to the first year students of foreign languages departments by means of the lexical approach, by M. Lewis. The research provides theoretical substantiation and practical elaboration of the methodology of teaching English language vocabulary by means of the lexical approach.

The aim and the content of teaching have been selected. The stages of teaching have been determined, the set of exercises and the teaching model have been created. The criteria for evaluating the lexical competence have been specified.

The study goes into detail about a variety of effective strategies for facilitating vocabulary acquisition since vocabulary plays an important role in teaching English as a foreign language. The study also describes common problems students come across while studying vocabulary and provides teachers with their solutions.

The practical application of the developed methodology has demonstrated students' gap in their understanding of phrasal verbs, collocations and chunks. The suggested methodology aims at developing students' lexical competence and compensating for the lack of certain knowledge.

The activities and exercises which were designed to enhance the students' vocabulary proficiency in the target language have proved to be quite effective and can be used in the teaching process.

Key Words: lexical competence, lexical approach, lexical habit.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алехина А.И. Системная организация фразеологизма и слова как оптимальное условие обучения иностранному языку [Текст] // Методика преподавания иностранных языков в высшей школе / Под ред. С. Г. Тер-Минасовой. – М: Изд-во МГУ, 1993. – 136 с.
2. Берман И. М. Краткая практическая грамматика английского языка для чтения текстов / Под ред. В.Д.Аракина. – М. : Междунар. отношения, 1986. – 245 с.
3. Бондар С. Компетентність особистості – інтегрований компонент навчальних досягнень учнів // Біологія і хімія в школі. – 2003. – № 2. – С. 8 – 9.
4. Бородулина М.К. Основы преподавания иностранных языков в языковом вузе / М.К.Бородулина. – М.: Высшая школа, 1998. – 241 с.
5. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языком / Н.Д. Гальскова. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 265с.
6. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП, 2002. – 334 с.
7. Доржиева Э. А. Методические приемы по формированию лексических навыков при обучении иностранному языку студентов неязыкового вуза // Электронное научное издание «Ученые заметки ТОГУ». – 2013. – Том 4. – № 4. – С. 95 –98.
8. Єрмаков І. Г. Структура життєвої компетентності: життєтворчі компетенції особистості / І. Г. Єрмаков, Д. О. Пузіков // Компетентнісно спрямована освіта: перший досвід, порівняльні підходи, перспективи: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 28 квітня 2011 року. – К. : Київ. ін.-т сучасн. підр., 2011. – С.20 – 25.
9. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
10. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя. – Режим

- доступу: www. URL : <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm>
11. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І. А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія. – К. – Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – С.10 – 18.
  12. Изаренков Д. И. Базисные составляющие коммуникативной компетенции и их формирование на продвинутом этапе обучения студентов-нефилологов / Д. И. Изаренков // Русский язык за рубежом. – 1990. – № 4. – С. 54 – 60.
  13. Комарова Е.В. Социокультурная компетенция как часть языкового поликультурного образования средствами иностранного языка // Гуманитарные научные исследования. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <http://human.snauka.ru/2015/01/9423>
  14. Компетентнісний підхід у неперервній освіті: колективна монографія / за науковою редакцією І. Г. Єрмакова. – Донецьк: Каштан, 2012. – 260 с.
  15. Коростелев В.С. Основы функционального обучения иноязычной лексике. – Воронеж: ВГУ, 1990. – 157с.
  16. Кушнір Т. І. Формування граматичної компетенції учнів 8–9 класів у процесі вивчення синтаксису: дис. на здобуття наук. ступ. к. п. н.: 13.00.02. теорія та методика навчання (українська мова). – Київ, 2016. – 294 с.
  17. Леонтьев А.А. Некоторые аспекты обучения иностранному языку/ А.А. Леонтьев.- М.:МГУ, 2007. – С. 352.
  18. Лингвистический энциклопедический словарь / ред. В.Н. Ярцева. – М.: Большая Российская энциклопедия; Издание 2-е, доп., 2002. – 709 с.
  19. Ломакина О.Е. Теория и практика проектирования методической системы обучения иностранным языкам (на материале становления будущего учителя иностранных языков): Автореф. дисс. канд. пед. наук – Волгоград, 2002. – 21 с.
  20. Мамчур Л. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2012. – 44 с.
  21. Маркова А. К. Психология усвоения языка как средства общения /

- А. К. Маркова. – М. : Педагогика, 2004. – 239 с.
- 22.Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авт. під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.
- 23.Милбурд Р.П., Максимова И.Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 4. – С. 9–15.
- 24.Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с.
- 25.Рябуха Т. В., Гостіщева Н. О. Подолання лексичного бар'єру як запорука успішності міжкультурної комунікації / Т. В. Рябуха, Н. О. Гостіщева // МОВА. СВІДОМІСТЬ. КОНЦЕПТ. – Збірник наукових статей. – Випуск 9. – С. 166 – 170.
- 26.Хом'як І. Мовленнєва компетентність викладача вищої школи / І. Хом'як // Дивослово: укр. мова й літ. в навч. закладах: науково-метод. журн. м-ва освіти і науки України. – 2014. – № 1. – С. 13 – 17.
- 27.Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса / Н. Хомский / пер. с англ., под ред. и с предисл. В. А. Звегинцева. – М. : Изд-во Московского университета, 1972. – 259 с.
- 28.Хуторський А. Ключові освітні компетентності [Електронний ресурс] / А. Хуторський // Освіта.ua: [освіт. сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/school/theory/2340/>
- 29.Чошанов М. А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения / М. А. Чошанов. – М. : Народное образование, 1996. – 160 с.
- 30.Al-Mahrooqi, R. Tabakow, M. L, Drama in Oman to improve English proficiency among English-major college students. // International Journal of Arts & Sciences. – 2013. – Vol.6 (4). – P.303-319.
- 31.Alber, S. R., & Foil, C. R.,. Drama activities that promote and extend your students vocabulary proficiency. // Intervention in School and Clinic. // 2003. – Vol39 (1). – P.22-29.
- 32.Applying The Lexical Approach In The Classroom

- «Observe-Hypothesise-Experiment». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.tutorhunt.com/resource/12020/>
33. A Way to Success: English for University Students. Year I (Teacher's Book) / Н. В. Тучина, І. В. Жарковська, Н. О. Зайцева та ін. – Харків: Фоліо, 2004ю – 416 с.
34. Bachman L. Fundamental considerations in language testing. Oxford: Oxford University Press. – 1990. – P. 420.
35. Chomsky N. (1965). Aspects of the Theory of Syntax. – Cambridge, MA: Mit Pres.
36. Douglas, V. Jr., Enhancing English academic vocabulary acquisition and retention in intensive English programs with the involvement load hypothesis. // Theory and Practice in Language Studies. // 2016. – Vol.6 (12). – P.2237 – 2244.
37. Foil, C. R., Alber, S. R., Fun and effective ways to build your students vocabulary. // Intervention in School and Clinic. // 2002. – Vol. 37(3). – P. 131.
38. Hashemzadeh, M., The effect of exercise types on EFL learners vocabulary retention. // Theory and Practice in Language Studies. – Vol.2 (8). – P.1716-1727.
39. Khamesipour, M., The effects of explicit and implicit instruction of vocabulary through reading on EFL learners vocabulary development. // Theory and Practice in Language Studies // 2015. – Vol.5 (8). – P.1620-1627.
40. Lackman K. Teaching Speaking Sub-skills / K. Lackman [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kenlackman.com/files/speakingsubskillshandout13poland_2_.pdf
41. Lewis M. Implementing the Lexical Approach: Putting Theory into Practice // M. Lewis. – 2009. – 223p.
42. Parvareshbar F., Ghoorchaie B., The effect of using short stories on vocabulary learning of Iranian EFL learners. // Theory and Practice in Language Studies // 2016 // – Vol.6 (7). – P. 1476-1483.
43. Saengpakdeejit, R., Awareness of vocabulary learning strategies among EFL students in Khon Kaen university // Theory and Practice in Language Studies. – 2014. – Vol.4 (6). – P.1101-1108.
44. Savignon S.J.. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. – New York: McGraw-Hill. – 2-nd edition, 1998. – P. 342.

45. Srichamnong, N., Promoting incidental vocabulary learning: The use of word-focused activities. // International Journal of Arts & Sciences. – 2011. – Vol. 4 (18) – P.111-139.
46. Task-based learning for beginners: a lexical approach [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://willis-elt.co.uk/wp-content/uploads/2015/03/IATEFL2009NotesonLexicalApproach.pdf>
47. Upstream. Level B+ (Student's Book) / Virginia Evans and Jenny Dooley. – Express Publishing. – 110p.
48. Upstream. Level B+ (Workbook) / Virginia Evans and Jenny Dooley. – Express Publishing. – 110p.
49. Vasu, S., Senkamalam, P. D., Understanding the attitude of ESL learners to vocabulary learning. – Calidoscópico. – 2015. – Vol.13 (2). – P.218-226.
50. Zareva, A., Fomina, A., Strategy use of Russian pre-service TEFL university students: Using a strategy inventory for program effectiveness evaluation. // International Journal of English Studies. – 2013. – Vol.13 (1). – P.69-88.